

T.C.
AYDIN ADNAN MENDERES ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
SAĞLIK TURİZMİ ANABİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS PROGRAMI
YL-2024-0078

TÜRKİYE'DEKİ TERMAL KAYNAKLARIN SAĞLIK TURİZMİ ÜZERİNE ETKİSİ

Şebnem BURAN
YÜKSEK LİSANS TEZİ

DANIŞMAN
Doç. Dr. Aziz BOSTAN

AYDIN 2024

TEŞEKKÜR

Yüksek Lisans tez çalışmamda ilgi, yardım ve hoşgörüsünü esirgemeyen danışmanım Doç. Dr. Aziz BOSTAN'a çok teşekkür ederim. Ayrıca bana her konuda yardımcı olan ve desteğini esirgemeyen Anabilim Dalı öğretim üyesi hocalarıma teşekkürü bir borç bilirim.

Tez çalışmam süresince gösterdiği sabır, özveri, destekleri için aileme ve bu süreçte her zaman yanımda olan sevgili eşime ayrıca teşekkür ederim.

Şebnem BURAN

İÇİNDEKİLER

KABUL ve ONAY	i
TEŞEKKÜR	ii
İÇİNDEKİLER.....	iii
SİMGELER ve KISALTMALAR DİZİNİ	v
ŞEKİLLER DİZİNİ	vi
TABLolar DİZİNİ.....	vii
ÖZET	viii
ABSTRACT	ix
1. GİRİŞ.....	1
2. GENEL BİLGİLER.....	4
2.1. Sağlık Turizminin Kavramsal Analizi.....	4
2.1.1. Sağlık Turizminin Kavramı ve Tarihsel Gelişimi	4
2.1.2. Sağlık Turizminin Özellikleri.....	6
2.1.3. Sağlık Turizmi ile Turizm Arasındaki Ortak ve Ayırıcı Özellikler	7
2.1.4. Sağlık Turizminin Avantajları ve Dezavantajları.....	8
2.1.5. Sağlık Turizminin Faydaları.....	8
2.1.6. Sağlık Turizminin Paydaşları	9
2.1.7. Ülkelerin Sağlık Turizmi Yapma Nedenleri.....	10
2.1.8. Sağlık Turizminin Çeşitleri	11
2.1.8.1. Medikal (Tıbbi/Tıp) Turizm	11
2.1.8.2. Termal (Kaplıca) Turizmi.....	12
2.1.8.3. SPA-Wellness Turizmi	12
2.1.8.4. İleri Yaş (3. Yaş Turizmi/Geriatri Turizmi) ve Engelli Bakım Turizmi	13
2.2. Termal Turizm.....	14

2.2.1. Termal Turizmin Tarihçesi	14
2.2.2. Dünya’da Termal Turizm	15
2.2.3. Türkiye’de Termal Turizm	16
2.2.4. Türkiye’de Termal Turizmin Yeri ve Önemi	17
2.2.5. Türkiye’de Termal Turizm Alanında Yapılan Çalışmalar	18
2.2.6. Türkiye’nin Termal Turizm Gelir, Başarı ve Hedefleri	18
2.3. Dünyada ve Türkiye’de Sağlık Turizmi	19
2.3.1. Dünyada Sağlık Turizmi.....	19
2.3.2. Türkiye’de Sağlık Turizmi	20
2.3.3. Türkiye’de Sağlık Turizminin Yeri ve Önemi	22
2.3.4. Türkiye’de Sağlık Turizmi Alanında Yapılan Çalışmalar.....	23
2.3.5. Türkiye’nin Sağlık Turizmi Gelir, Başarı ve Hedefleri.....	24
2.4. Türkiye’deki Termal Kaynakların Sağlık Turizmine Etkisi.....	26
3. GEREÇ ve YÖNTEM	30
3.1. Güçlü Yönler	31
3.2. Zayıf Yönler	34
3.3. Fırsatlar.....	35
3.4. Tehditler	36
4. TARTIŞMA.....	37
5. SONUÇ ve ÖNERİLER.....	39
KAYNAKLAR.....	43
BİLİMSEL ETİK BEYANI	49
ÖZGEÇMİŞ.....	50

SİMGELER ve KISALTMALAR DİZİNİ

ABD	: Amerika Birleşik Devletleri
A.Ş.	: Anonim Şirketi
GWİ	: Global Wellness Institute
L/s	: Litre/saniye
SATURK	: Sağlık Turizmi Koordinasyon Kurulu
S.W.O.T.	: Strength, Weaknesses, Opportunities, Threats
T.C.	: Türkiye Cumhuriyeti
USA	: United States of America
USHAŞ	: Uluslararası Sağlık Hizmetleri Anonim Şirketi
%	: Yüzde Sembolü
°C	: Santigrad Derece
Vb.	:ve benzeri

ŞEKİLLER DİZİNİ

Şekil 1. Sağlık turizmi sunumunda paydaşlar (Tontuş, 2017).	10
Şekil 2. Türkiye’nin Termal Bölgeleri (USHAŞ, 2024)	27

TABLÖLAR DİZİNİ

Tablo 1. Bölgelere göre termal turizm amaçlı kaynakların dağılımı (SGHM, 2022).....	28
Tablo 2. Termal Turizm Hizmeti Veren Ülkede Aranılan Temel Özellikler.....	29
Tablo 3. Termal Turizm Hizmeti Veren Tesiste Aranılan Temel Özellikler.....	29
Tablo 4. Türkiye'nin termal turizm alanında SWOT analizi.....	31

ÖZET

TÜRKİYE’DEKİ TERMAL KAYNAKLARIN SAĞLIK TURİZMİ ÜZERİNE ETKİSİ

Buran Ş. Aydın Adnan Menderes Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Sağlık Turizmi Programı, Yüksek Lisans Tezi, Aydın, 2024.

Amaç: Bu araştırmanın amacı Türkiye’deki termal kaynakların sağlık turizmi üzerine etkisini incelemektir.

Gereç ve Yöntem: Çalışma verileri detaylı bir literatür incelemesi yapılarak toplanmıştır. Araştırmalar sonuçları SWOT Analizi yöntemi kullanılarak değerlendirilmiştir.

Bulgular: Türkiye’deki 2013 ve 2018 yıllarında Termal Turizm tesislerindeki yatak kapasiteleri, yine aynı yıllardaki Termal Turizm turisti sayıları, 2020 yılı Termal Otel, Termal Müstakil Apart Otel ve Butik Termal Otel tesislerinde konaklanan gün sayıları kullanılmıştır. Diğer yandan, ülkemizdeki 2015 ve 2024’ün ilk çeyreği yılları arasında sağlık turisti sayıları ve yine aynı yıllarda sağlık turizmi gelirleri doğrultusunda değerlendirmeler yapılmıştır.

Sonuçlar: Yapılan çalışmalara göre Türkiye’de termal kaynak sayısı çok olmasına rağmen termal tesis sayısının az olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Termal tesis sayısını arttırmak için bir teşvik sistemi oluşturulmalıdır. Termal kaynakların çevresinde kurulmuş olan tesisler genel olarak belediyeler ya da özel kurumlar tarafından işletilmektedir. Termal tesislerin belediyelerin işletmecilik anlayışından çıkarılarak özelleştirilmesi rekabet ortamı oluşturacak ve termal tesislerin gelişiminin sağlanması için önemli bir faktör olacaktır. Bunun yanında tedavi amaçlı termal turizm tesislerinde görev alacak uzman termal kaplıca hekimlerinin yetiştirilerek istihdamlarının sağlanması önem taşımaktadır. Sağlık turizminin gelişimini sağlamak ve termal tesislerin tercih edilebilirliğini arttırmak üzere sağlık turizmi yatırımcılarının yaşadığı bürokratik sorunlar, ruhsat ve tescil işlemleri ve belgelendirme işlemlerinin hızlandırılarak kolaylaştırılmasının sağlanması gerekmektedir. Devletin sektörlerle iş birliği içinde olması termal turizm sektörünün geleceği açısından son derece önemlidir.

Anahtar Kelimeler: Jeotermal, Sağlık turizmi, Termal tesisler, Termal turizm.

ABSTRACT

THE IMPACT OF THERMAL RESOURCES IN TURKEY ON HEALTH TOURISM

Buran Ş. Aydın Adnan Menderes University, Institute of Health Sciences, Health Tourism Program, Master Thesis, Aydın, 2024.

Purpose: The aim of this study is to examine the impact of thermal resources in Turkey on health tourism.

Materials and Methods: The study data was collected through a detailed literature review. The results of the research were evaluated using the SWOT Analysis method.

Findings: The bed capacities in Thermal Tourism facilities in Turkey in 2013 and 2018, the number of Thermal Tourism tourists in the same years, the number of days stayed in Thermal Hotel, Thermal Detached Apart Hotel and Boutique Thermal Hotel facilities in 2020 were used. On the other hand, evaluations were made in line with the number of health tourists in Turkey between 2015 and the first quarter of 2024 and health tourism revenues in the same years.

Results: According to the studies, it has been concluded that although the number of thermal resources in Turkey is high, the number of thermal facilities is low. An incentive system should be created to increase the number of thermal facilities. The facilities established around thermal springs are generally operated by municipalities or private institutions. Privatization of thermal facilities by removing them from the municipalities' management approach will create a competitive environment and will be an important factor for the development of thermal facilities. In addition, it is important to train and employ specialized thermal spa physicians who will work in thermal tourism facilities for therapeutic purposes. In order to ensure the development of health tourism and increase the preferability of thermal facilities, bureaucratic problems experienced by health tourism investors, license and registration procedures and certification procedures should be accelerated and facilitated. It is extremely important for the future of the thermal tourism sector that the state cooperates with the sectors.

Key Words: Geothermal, Health tourism, Thermal facilities, Thermal tourism.

1. GİRİŞ

Turizm; kişilerin dinlenmek, gezmek, farklı yerler keşfetmek, yeni kültürler tanımak gibi amaçlarla yaptıkları gezilerdir. Farklı ülkelere veya yaşanan ülkenin farklı bölgelerine yapılan turistik geziler olarak da tanımlanabilir. Dinlenmek, eğlenmek, farklı kültürler tanımak, değişik yerler görmek, farklı lezzetler tatmak ve kişiden kişiye değişen beklenti veya ihtiyaçlara göre çeşitli hizmetler almak için yapılan gezilerdir. Turizm faaliyetleri II. Dünya Savaşı'ndan sonra hızla gelişen ulaşım ve teknolojinin beraberinde kişilerin gelir düzeylerinin ve boş vakitlerinin artması ile doğru orantılı şekilde artış göstermeye başlamıştır (Kaya ve Keleş, 2022).

Seyahat, turizm kavramının tanımlanmasında rol alan dinamik kavramdır. Yapılan tüm seyahatler turizm olarak değerlendirilmemekle beraber, gerçekleştirilme amacına göre karar verilmektedir. Durum ve amaçlarına göre değerlendirildiğinde; bazen çok kısa süreli seyahatler turizm çerçevesinde değerlendirilebilirken, uzun süreli seyahatler turizm olarak değerlendirilmeyebilmektedir. Diğer yandan konaklama, turizmin tanımlanması için gerekli olan bir diğer unsurdur. Hunziker'in tanımına göre turizmin tanımı: “yabancıların bir yere yaptıkları yolculuklarından ve devamlı kalma, para kazanma amacı gütmeyen konaklamalarından doğan ilişkilerin tümü” şeklindedir. Kısacası turizm faaliyetlerinin tanımları içerisinde seyahat ve konaklama kavramları bulunmalıdır (Maviş ve diğerleri, 2012).

Ayrıca turizm, iç turizm ve dış turizm olmak üzere iki farklı başlık altında değerlendirilmektedir. İç turizm, kişilerin kendi ülkeleri içerisindeki seyahatleri iken dış turizm ise kişilerin kendi ülkelerinden farklı ülkelere yaptıkları seyahatler olarak tanımlanmaktadır (Özdemir, 1999).

Turizmin; Sağlık Turizmi, Termal Turizm, Kültür Turizmi, Kış Sporları Turizmi, Yayla Turizmi, Akarsu Turizmi, Botanik Turizmi, Dağcılık, Golf Turizmi, Hava Sporları, İnanç Turizmi, Kongre Turizmi, Kuş Gözlemciliği, Mağara Turizmi, Su Altı Dalış Turizmi, Yat Turizmi ve Gastronomi Turizmi gibi birçok farklı çeşidi vardır. Bu makalede Turizmin, Sağlık Turizmi ve Termal Turizm çeşitleri üzerinde bir çalışma yapılacaktır.

Sağlık turizmi, kişilerin bulundukları yaşadıkları şehirlerden veya ülkelerden başka ülkelere yaptıkları sağlık hizmeti almaya yönelik seyahatlerdir. Kısa süreli ve uzun süreli olabilmektedir. Tamamen kişinin tedavi süresine ve dinlenmek için ayırdığı süreye göre değişiklik göstermektedir. Kişilerin sağlık turizmini tercih etmelerinin başlıca sebepleri; kendi ülkelerinde gereken tedaviyi olmak için yeterli teknolojinin, personelin veya bilgi birikiminin olmaması, tedavi süreçlerinin çok uzun bekleme süreleri ile ilerlemesi ya da kişilerin kendi ülkelerinde tedavi ücretlerinin aşırı derecede pahalı olması gibi sıralanabilir. Diğer yandan tedavi hizmeti alacak olan kişiler hem tatillerini yapıp, yeni yerleri, yeni kültürleri keşfedecek hem de tercih ettikleri ülkenin sağlık hizmetlerinden yararlanabileceklerdir.

Öte yandan, genellikle kişiler seyahat süresince ve tedavi süresince yalnız başlarına olmak istemezler ve planlarını aileleri ile birlikte olacak şekilde yaparlar. Ve bu süreç bazen birkaç gün bazen ise haftalar hatta aylar alabilmektedir. Bu nedenle sağlık turizmi düşünüldüğünde hasta ile birlikte hasta yakınları ve aileleri de göz önünde bulundurulmalıdır.

Sağlık turizminde mevsim farklılıklarının bir önemi yoktur yani Sağlık Turizmi dört mevsimde de gerçekleştirilebilmektedir. Bu nedenle Sağlık Turizmi diğer turizm çeşitlerine göre daha avantajlıdır (Ağaoğlu ve diğerleri, 2019).

Türkiye sağlık alanında sürekli gelişen bir ülke olduğundan ve diğer ülkelere kıyasla bekleme sürelerinin daha kısa olması nedeniyle Sağlık Turizmi için çok fazla tercih edilen ülkelere bir tanesidir. Ayrıca diğer ülkelere kıyasla vize almak daha kolaydır ve güvenilirlik açısından değerlendirildiğinde, ülkemize olan talep oldukça fazladır.

Sağlık Turizmi ekonomik olarak ülkelere ciddi anlamda katkı sağlamaktadır. Tüm dünyayı etkileyen Covid-19 Pandemisi nedeniyle ülkelerin pandemi ile mücadelesinden dolayı sınır kapılarını kapatmasıyla ve ülkelere herhangi bir yol ile giriş çıkışların yasaklanmasıyla diğer turizm alanlarında olduğu gibi sağlık turizminde de bir duraklama yaşanmıştır. Fakat Sağlık Turizmi alanında ülkemize olan talepte pandemi sonrası artış görülmekte ve zamanla daha da artış göstereceği beklenmektedir. Pandemi öncesi 2018 ve 2019 verilerine bakıldığında zaman sırasıyla 551.748 ve 662.087 hasta ülkemizde sağlık turizmi hizmetlerinden yararlanmıştır. Bu yıllarda ülkemizi bir sağlık turizmi destinasyonu olarak tercih eden ülkeler arasında; Azerbaycan, Almanya, Irak ve Türkmenistan vatandaşları bulunmaktadır. 2018 ve 2019 yıllarında ülkemize gelen sağlık turistleri en çok İstanbul, Ankara, İzmir, Antalya, Yalova ve Erzurum'da sağlık turizmi hizmetlerinden

faýdalanmışlardır. Bahsedilen yıllarda sırasıyla 1 milyar 110 milyon 843 bin dolar ve 1 milyar 65 milyon 105 bin dolarlık sağlık turizmi gelirleri hesaplanmıştır. Ayrıca pandemiye yaşadığımız 2020 yılının 3 ayında ülkemizi 143.266 hasta sağlık turisti olarak tercih etmiş ve bu süre içerisinde 187 milyon 955 bin dolar sağlık turizmi geliri elde edilmiştir (Üstün ve Uslu, 2022).

USHAŞ'dan elde edilen bilgilere göre 2019 yılında sağlık turizmi kapsamında 756.926 hasta ülkemizi ziyaret etmiş ve buradan elde edilen sağlık turizmi geliri 1 milyar 459 milyon 132 bin olmuştur. 2020 yılında ülkemizi ve tüm dünyayı etkisi altına alan COVID-19 pandemisi nedeniyle hem sağlık turisti hem de sağlık turizmi gelirinde ciddi bir düşüş yaşanmıştır. 2020 yılında ülkemizdeki sağlık turisti sayısı 435.691 iken sağlık turizminden elde edilen gelir 1 milyar 371 milyon 189 bin dolar olarak hesaplanmıştır. 2021 yılına gelindiğinde ise ülkemizi sağlık turisti olarak tercih eden 729.592 hasta vardır ve bu yılda ülkemizdeki sağlık turizmi geliri 2 milyar 016 milyon 262 bin dolar olarak hesaplanmıştır. 2022 yılında ise toplamda 1.381.807 hasta ülkemize gelmiş ve 2 milyar 206 milyon 750 bin dolar tutarında bir gelir elde edilmiştir. 2023 yılında 1.538.643 sağlık turisti ülkemizi tercih etmiş ve bu sayede ülke ekonomimize toplamda 3 milyar 006 milyon 092 bin dolar katkı sağlamıştır. Son olarak, 2024 yılının ilk çeyreğinde ülkemize gelen sağlık turisti sayısı 428.072 iken sağlık turizminden elde edilen gelir 849 milyon 663 bin dolar tutarındadır (USHAŞ, 2024). Tüm bu veriler göz önüne alındığında ülkemizin her geçen yıl bir öncekine oranla Sağlık Turizmi alanında daha çok tercih edildiğini ve Sağlık Turizminin ülke ekonomimize faydasının katlanarak arttığını gözlemleyebiliyoruz.

Çalışmanın amacı Türkiye'deki termal kaynakların sağlık turizmi üzerindeki etkisini araştırmaktır. Bu sayede ülkemizdeki termal kaynakların, ülkemiz sağlık turizmi üzerinde ne derece önemli olduğunu ve ne şekilde etkilediğini detaylı bir şekilde kavramayı hedeflemektedir.

2. GENEL BİLGİLER

2.1. Sağlık Turizminin Kavramsal Analizi

Bu bölümde sağlık turizmi ve termal turizmin tarihçeleri, global ölçekte yeri ve önemiyle birlikte Türkiye'deki durumu, bu alanlarda yapılan çalışmalar ve gelir, başarı ve hedefler hakkında literatür bilgileri verilmiştir.

2.1.1. Sağlık Turizminin Kavramı ve Tarihsel Gelişimi

Sağlık turizmi kişilerin yaşadıkları şehirden veya ülkeden başka bir şehre ya da ülkeye sağlık hizmeti alma amacıyla yaptıkları seyahatlerdir.

Sağlık turizmi insanların hastalıktan kurtulmak için ettikleri seyahatlerdir. Son zamanlarda yaygınlaşmış gibi görünse de aslında insanoğlu ilk dönemlerden beri şifa bulmak için kutsal ve doğal yerlere sağlık amaçlı seyahatler gerçekleştirmişlerdir. Zaman içerisinde turizm kavramının gelişmesi ile birlikte Sağlık Turizmi ismi ortaya çıkmıştır. Aynen günümüzdeki gibi, eski zamanlarda da kişilerin bu tür seyahatlerdeki asıl amaçları sağlıklarına kavuşmaktı (Tengilimoğlu, 2013).

Bir diğer bakış açısına göre; insanoğlu hayatta kalabilmek için yiyecek ve giyecek bulmak, daha güvenli barınma alanları keşfedebilmek gibi sebeplerden dolayı sürekli bir hareket halindeydi. Bu nedenle bazen uzun süreli, uzun mesafeler kat etmek zorundalardı. Zaman içerisinde ortaya çıkan savaşlar, göçler ve diğer sebepler yüzünden seyahat halinde olmak zorunda kalmışlardır. Tarih boyunca yeni medeniyetlerin keşfedilmesi ve geliştirilmesi dahil pek çok durumda seyahat etmek önemli bir rol oynamıştır. Tüm bunlar göz önüne alındığında seyahat etmenin tarih boyunca var olan bir eylem olduğu apaçık ortadadır. Kesin olarak bilinmemekle birlikte Yeoman'a göre, turizmin ortaya çıkışının milattan öncelere dayandığı ve yaklaşık milattan 4000 yıl öncesinde Babil döneminde para ve ticaretin gelişimi ile birlikte ortaya çıktığı düşünülmektedir. Milattan önce 2700'lü yıllarda insanların piramlara dinsel sebepler yerine sadece merak ve keşif amacı ile seyahat etmelerinin, yine

milattan önce 776 yılında Mitolojik bir tanrı olan Zeus adına düzenlenen olimpiyatlara katılımlarının ve Fenikeliler tarafından Akdeniz Bölgesi'ne taşınan yolcuların varlığının bu düşünceyi destekleyen olaylar olduğuna inanılmaktadır. Sonuç olarak görülmektedir ki; toplumlar ekonomik yönden gelişim göstermeye başladığında ve medeniyetler keşfedip, bu medeniyetleri geliştirmeye başladığında turizm kavramı ortaya çıkmaya başlamış ve günümüze kadar daha da büyüyerek gelmiştir (Demir, 2020).

Turizm faaliyetini gerçekleştirebilmenin en önemli unsurlarından biri olan ulaşım ile ilgili ilk adımları Romalılar atmışlardır. Romalılar yollar yapmış ve yaptıkları bu yollar ile bir gün içerisinde yaklaşık 100 ile 150 kilometrelik yol gidebilmişlerdir. Roma İmparatorluğu'nun beşinci yüzyıldaki çöküşü ile birlikte turizm faaliyetlerinde gerilemeler yaşanmaya başlanmıştır. Hristiyanlığın Orta Çağ'da güçlenmesiyle birlikte din turizmi aktif hale gelmeye başlamıştır. Kudüs, Kapadokya ve Efes Hristiyanların, Mekke, Medine ve Kerbela ise Müslümanların din turizmi faaliyetlerini gerçekleştirdikleri destinasyonlar olmuşlardır. Orta Çağ'da gerçekleştirilmiş olan Haçlı Seferleri ile doğu-batı kültürleri arasındaki temas ile birlikte askeri anlamdaki kazanımların dışında, seyahat anlamında da çok önemli gelişmeler yaşanmıştır. Marco Polo, Çin seyahati için İran ve Afganistan güzergahını kullanmış ve bu yolcuğu üzerine yazdığı kitap ile doğunun sır ve sonsuzluklarından bahsetmiştir. Orta Çağ'da gerçekleştirilen ticari ve kültürel turizmin en önemli destinasyonu Çin'den Avrupa'ya uzanan İpek Yolu'dur. Aynı çağda Anadolu üzerinde seyahat faaliyetleri gerçekleştiren insanların konaklayabilecekleri ve yemek yiyebilecekleri kervansaraylar, Anadolu Selçuklu Devleti tarafından inşa edilmiştir ve Osmanlı Devleti tarafından mimari olarak geliştirilerek ve sayıları arttırılarak da bu alanda hizmet vermeye devam edilmiştir. Diğer yandan 1492 yılında Kristof Kolomb tarafından Amerika kıtasının keşfi, 1497 yılında Vasco De Gama tarafından gerçekleştirilen ve Ümit Burnu'ndan başlayıp Hindistan Denizi'ne uzanan yolculuğu ve 1520'de Macellan'ın denizyolu ile gerçekleştirdiği dünya turu ile seyahat etmek için yeni yerler bulunmuştur. İtalya'da özellikle Roma ve Floransa'da Rönesans ile birlikte yeni bir akım ortaya çıkmıştır. Avrupa'da 18. Yüzyılın sonlarında yaşanan endüstri ve Fransız devrimleri sonucunda milli gelir artışı başlamış, tarımdan sanayi toplumuna geçiş yapılmış ve bir takım temel hak, özgürlük gibi gelişmeler yaşanmıştır. Turizm tarihinin ilk tur operatörü olarak kabul edilen Thomas Cook, 1841 yılında ilk planlı seyahatini gerçekleştirmiştir. 1848 yılında kurulan American Express Company önceleri posta taşımacılığı alanında faaliyet gösterirken, daha sonraları kitle turizmi alanında gerçekleştirmiş olduğu faaliyetler ile oldukça önemli bir yere sahiptir. Genel olarak Avrupa

lkelerinde gözlemlenen yükselen kültür seviyesi, artan kitap ve gazete satışları gibi turizm açısından oldukça önemli faaliyetlerin gelişmesi American Express Company sayesinde gerçekleşmiştir. I. Dünya Savaşı ve II. Dünya Savaşı ile turizm alanında negatif durumlar yaşanmıştır fakat diğerk yandan ulaşım araaları alanında ve havacılık sektöründe olumlu gelişmeler gözlemlenmiş ve sonraki yıllarda turizmin gelişmesi adına etkili olmuştur. Avrupa ve Amerika arasında yapılan transatlantik seyahatler ve Paris, Venedik, İstanbul arasında gerçekleştirilen Orient Express yolculukları 20. Yüzyılın başlarının en ilgi çekici yolculukları olarak yer almışlardır. 20. Yüzyılın ikinci yarısında turizm faaliyetlerinde görülen gelişmeler ile turizm, günümüzdeki hali almıştır. Turizm faaliyetlerinde; ulaşım, konaklama, seyahat işletmeleri ve kuruluşlarının gelişmesi ile birlikte artış göstermeye başlamıştır. Turistik seyahatlerin gelişmesindeki en önemli sebeplerden biri otomobil sayısının her geçen gün artışı ve bir diğeri ise havayolu ulaşımının gelişmesi ile birlikte çok uzak yerlere çok kısa srelerde gidilebilmesidir (Bülbül, 2015).

2.1.2. Sağlık Turizminin zellikleri

Sağlık turizminin amacı kişilere yalnızca sağlık hizmeti sağlamak değildir. Sağlık hizmeti sunmak ile birlikte sosyal, kültürel ve ekonomik anlamda oldukça önemli yere sahiptir. Sağlık turizminde turizm ve tıp kavramı i ie geçmiş bir bütün halindedirler. Sağlık turizmi; farklı hizmet taleplerine göre gruplara ayrılmaktadır. Örneğin; tanısall gruplar laboratuvar ve görüntüleme hizmeti gibi, girişimsel gruplar kemoterapi ve cerrahi işlemler gibi ve son olarak da yaşam tarzına dayalı gruplar SPA-Wellness hizmeti gibi hizmet sağlamaktadırlar. Sağlık turizminin bazı alanlarında bazı ülkeler önemli başarıları imza atmışlardır ve bu sayede o alanlarda sağlık turizmi ülkelerinin isimleri ile anılmaktadır. Mesela; inferlite tedavisinde Slovenya, plastik cerrahi operasyonlarında Güney Amerika önemli yere sahiptirler. Diğerk yandan sağlık turizminin; sosyal, ekonomik, teknolojik ve endüstriyel sahalarda ortaya çıkan gelişmeler ile doğrudan ilişkili olması bir diğerk önemli özelliklerindendir. Sağlık turizminin kişilerin ihtiyaçlarına ve sunulan hizmete göre değişken geniş bir yelpazesi bulunmaktadır (Bulut ve şengl, 2019).

2.1.3. Sağlık Turizmi ile Turizm Arasındaki Ortak ve Ayırıcı Özellikler

Sağlık turizmi, turizmin çeşitlerinden biridir ve sağlık hizmeti almak amacı ile gerçekleştirilen seyahatler olarak tanımlanabilmektedir. Bu doğrultuda; sağlık turizmi ile turizm arasında akla gelebilecek en belirgin ortak konu seyahat etme durumudur. Turizmde olduğu gibi sağlık turizminde de iç turist ve dış turist kavramı vardır ve ayrıca her ikisinde de konaklama zorunluluğu yoktur. Turizmin birçok çeşidi vardır ve tüm sene boyunca turizmin çeşitli faaliyetlerinde bulunulabilmektedir. Sağlık turizmi de aynı şekilde dört mevsim gerçekleştirilebilen bir turizm türüdür. Zaman, mevsim gibi kısıtlamaların olmaması turizm ve sağlık turizminin sahip oldukları ortak özelliklerden bir diğeridir. Diğer yandan sağlık turizmi ve turizmin her ikisi de ülke ekonomilerinde önemli yere sahiptir. Tanıtım, pazarlama, kalite ve güvenilirlik gibi kavramlar hem sağlık turizmi hem de turizm için oldukça önemli konulardandır.

Sağlık turizmi ile turizm arasında ortak özellikler olduğu gibi her ikisini birbirinden ayıran özellikleri de bulunmaktadır. Sağlık turizmi bireyler tarafından tıbbi anlamda fayda görmek amacı ile tercih edilir. Turizmde ise bu anlamda bir zorunluluk bulunmamaktadır. Sağlık turizminde kişilerin önceliği alacakları sağlık hizmetinin güvenilirliği ve kalitesidir. Seyahat plan ve programlarını sağlık hizmet sürelerine, zamanlarına ve konumlarına göre ayarlamaları gerekmektedir. Turizmde ise kişiler daha bağımsız planlar yapabilme şansına sahiptirler. Diğer yandan, sağlık turizmi hizmeti alan özellikle de medikal sağlık hizmeti alan kişilerin ülkelerine döndükten sonraki süreçte de takipte kalınması ciddi bir öneme sahiptir. Turizmde ise bu şekilde uzun süreli bir takip söz konusu değildir.

Turizm; kişilerin farklı amaçlar doğrultusunda, yaşadıkları yerden başka bir yere belirli bir süre ile yaptıkları seyahatlerdir. Turizmin; sağlık turizmi, kış turizmi, yat turizmi, inanç turizmi, mağara turizmi, yayla turizmi, botanik turizmi, dağcılık, rafting, su altı dalış ve ipek yolu gibi pek çok türü bulunmaktadır. Sağlık turizmi ise kişilerin; sağlık hizmeti almak veya sağlıklı yaşlanmak gibi sebeplerle yaşadıkları yerden başka yerlere gerçekleştirdikleri seyahatlerdir. Sağlık turizminin; medikal turizm, termal turizm, SPA-Wellness turizmi ve yaşlı ve engelli turizmi olarak dört farklı çeşidi bulunmaktadır (Edinsel ve Adıgüzel, 2014).

2.1.4. Sağlık Turizminin Avantajları ve Dezavantajları

Sağlık turizminin birçok avantajı bulunmaktadır. Sağlık turizmi sayesinde ülkeler ekonomik olarak önemli faydalar görmektedirler. Gelişmiş ülkelere kıyasla gelişmekte olan ülkeler de fiyatlandırma konusunda avantajlı duruma gelme potansiyeline sahip duruma gelirler. Sağlık turizmi yapan ülkeler arasında bilgi paylaşımı olması sağlık turizminin avantajlarından bir diğeridir. Ülke içerisinde veya dışında stratejik ortaklıklar sağlamaktadır. Sağlık turizmi hizmeti veren ülkenin, yabancı sağlık turisti için hazırladığı fırsatlar ile kendi vatandaşına sunduğu hizmetin kalitesi artar. Küresel pazarlama ve medikal ticaret sağlanır. Sağlık turizmi faaliyetleri gösteren ülkeler küresel sağlık bakım statüsünde yer alır. Sağlık turizmi, sosyal ve kültürel anlamda deneyimlerin paylaşılması konusunda yardımcı olur. Uluslararası ilişkilerin güçlenmesi adına fayda sağlar. Ülke imajlarında artış gözlemlenir. Ülkelerarası rekabet avantajı ortaya çıkar. Kamu ile özel kurum ve kuruluşlar arası ortaklık sağlar. Hasta memnuniyetinde artış gözlemlenir (Can, 2019).

Sağlık turizminin avantajlarının yanında dezavantajları da bulunmaktadır. Bazı ülkelerin vatandaşlarına sağladığı sağlık sigortalarının, onların farklı ülkelere aldıkları sağlık hizmetlerini karşılamıyor olması ve bu yüzden hastaların tedavi masraflarının kendileri tarafından karşılanmak zorunda olması dezavantajlardan biridir. Bir diğeri, sağlık hizmeti alan hastaların ülkelere döndükten sonra yan etki, bakım hizmet gerekliliği ve komplikasyon gibi durumların ortaya çıkma ihtimallerinin bulunmasıdır. Diğer yandan, çoğu ülkede malpraktis konusunda yasal eksikliklerin bulunması sebebi ile yanlış uygulama durumlarında yeterli yardımın alınamaması sağlık turizminin önemli dezavantajları arasındadır (Örgev ve Gümüş, 2017).

2.1.5. Sağlık Turizminin Faydaları

Ülkemizde ve tüm dünyada gözlemlenen turizm sektöründeki gelişmeler ile turizm alternatifleri gündeme gelmektedir. Bu sayede sağlık turizmine verilen önemde artış gözlemlenmektedir. Sağlık, kişilerin turizm faaliyetlerinde bulunmaları için önemli bir sebeptir. Kişilerin hastalıktan kurtulma ya da sahip oldukları sağlık durumlarını olabildiğince uzun bir zaman süresince koruyabilme gibi istek ve ihtiyaçları ile sağlık turizmi kavramı ortaya çıkmıştır. Ülkeler açısından sağlık turizminin çok önemli faydaları bulunmaktadır.

Ülkelerin, gelen yabancı turistlerden elde ettikleri gelir ülke ekonomileri açısından büyük öneme sahiptir. Sağlık turizmi sayesinde ülkeler arası bilgi artışı yaşanır ve böylece stratejik ortaklıklar gelişir. Ayrıca bu durum sağlık turizmi yapan ülkeler arasında, teknolojik anlamda gelişme açısından önemli bir yere sahiptir. Ülkelerin uluslararası hastalara rekabet sebebi ile sunmuş olduğu fırsatları, kendi vatandaşlarına da sunması sağlık turizminin en bariz yararlarından bir tanesidir. Diğer yandan, global pazarlama kavramının gelişmesi açısından önemli bir yere sahiptir. Sağlık sektöründeki ticaretin gelişmesine yarar sağlar ve pek çok yönden hasta memnuniyeti konusunda artış gösterir (Sonel ve diğerleri, 2019).

2.1.6. Sağlık Turizminin Paydaşları

Sağlık turizmi hizmet sektörü içerisinde yer almaktadır. Dünya Ticaret Örgütü, Sağlık turizmine Mesleki Hizmetler temel başlığının bir alt başlığı olan Uzmanlık Gerektiren Hizmetler'in alt kümesinde yer vermiştir. Sağlık turizmi, uzmanlık gerektiren bir kavram olduğu için çok paydaşlı bir yapıya sahip olması gerekmektedir. Sağlık turizmi paydaşlarının her birinin yeri ve önemi farklıdır. Bu farklılıklara rağmen her bir paydaşın etkin bir rol oynaması oldukça önemlidir. Sağlık turizmindeki en önemli paydaşlardan biri hiç şüphesiz ulaşımdır. Sağlık kuruluşları, sağlık turizminin temel ögesi olsa da bu kurumlara ulaşmak için izlenen yolların olabildiğince kusursuz olması gerekmektedir. Diğer yandan sağlık hizmeti sunan ülkelerin, geleneksel turizm anlamında da zengin olması sağlık turisti tarafından tercih edilebilirlik düzeyini yükseltmektedir. Son olarak seyahat acentaları ve aracı kurumlar da önemli bir yere sahiptir. Sağlık turistinin lojistik anlamda destek almaları ve bu süreci sorunsuz bir şekilde geçirebilmeleri adına önemli role sahiplerdir (Tontuş, 2017).

Şekil 1. Sağlık turizmi sunumunda paydaşlar (Tontuş, 2017).

2.1.7. Ülkelerin Sağlık Turizmi Yapma Nedenleri

Sağlık turizmi açısından değerlendirildiğinde; tedavi olmak isteyen kişilerin bir kısmı sosyal ve mesleki çevrelerinden, bir kısmı ise sağlık turizmi faaliyetlerinde bulunmuş diğer bireylerin önerileri ve deneyimlerinden etkilenerek farklı ülkelere seyahat edebilmektedirler. Hasta bireylerin sağlık turizmi faaliyetlerinden yararlanmak istedikleri ülkelerin kendi ülkelerine kıyasla daha avantajlı fiyatlar sunması kişiler için sağlık turizmini daha cazip hale getirmektedir. Diğer yandan, büyük ve gelişmiş ülkelerdeki uzun bekleme süreleri hastalar için dezavantaj olup, bireylerin sağlık turizmi seyahat kararlarında oldukça etkilidir. Ayrıca kişilerin kendi ülkelerinin sunmuş olduğu sağlık sigortaları tarafından karşılanmayan işlemlerin olması da sağlık turizmine olan ilgiyi arttırmaktadır (Yılmaz ve diğerleri, 2020).

Sağlık turizminin dört mevsim olması ülkelerin ekonomileri açısından oldukça önemli kazançlar elde etmeleri konusunda ciddi yere sahiptir. Bu nedenle ülkeler sağlık turizmi için ciddi çalışmalar yapmaktadırlar. Hükümetler sahip oldukları iç turizm ve dış turizm faaliyetlerinin aktif bir şekilde artış göstermesini sağlayarak, ulusal gelirlerini arttırmak ve bu sayede ülkelerine faydalı olmak istemektedirler. Diğer yandan ülkelerin sağlık turizmi yapma

nedenlerinden bir diğeri ise bireylerin sahip oldukları sağlık sorunları ve yaşadıkları gerginlik gibi durumlardan kurtulmaları için onlara aracı olma, yardım etme isteğidir (Özkurt, 2007).

2.1.8. Sağlık Turizminin Çeşitleri

Sağlık turizmi genel bir kavram olup sağlık turizminin; Medikal Turizm, Termal Turizm, SPA-Wellneess Turizmi, İleri Yaş ve Engelli Bakım Turizmi olarak dört alt başlığı bulunmaktadır.

2.1.8.1. Medikal (Tıbbi/Tıp) Turizm

Sağlık turizmi, kişilerin sağlık hizmeti almak için yaşadıkları ülkelerden farklı ülkelere yaptıkları uzun veya kısa süreli seyahatler olarak tanımlanmaktadır. Bu tanım çerçevesinde medikal turizm veya diğer adı ile tıp turizmini, kişilerin yaşadıkları ülkelerden farklı ülkelere tıbbi hizmet almak amacı ile ettikleri seyahatler olarak tanımlayabiliriz.

Kültür ve Turizm Bakanlığı medikal turizmi, kişilerin bozulmuş sağlık durumlarının bir sağlık kuruluşunda tedavi eden tıbbi bakım ve tedavilerin tümü şeklinde tanımlamaktadır. Diğer yandan medikal turizm, kişilerin kendi ülkelerine kıyasla başka bir ülkedeki gelişmiş sağlık hizmeti sunan tesislerde daha düşük fiyatlar ile aldıkları tedavi hizmeti ve geçirdikleri cerrahi müdahaleler olarak tanımlanmaktadır. Kişilerin medikal turizmi tercih etmelerinin sebeplerinden biri kendi ülkelerindeki imkanların yetersizliğidir. Bir diğer sebebi ise sağlık hizmeti almak istedikleri ülkenin kendi ülkelerinden daha uygun maliyetler sunmasıdır. Diğer yandan medikal hizmet almak isteyen bir sağlık turistinin seyahat edeceği ülkeye ve sağlık kurumuna karar vermesindeki en önemli unsurlar; maliyet, tıp alanındaki teknolojik durum, alanında uzman hekim kadrosu, kaliteli ve hızlı bir şekilde sunulacak sağlık hizmetidir. Medikal turizmi tercih eden ve Türkçe bilmeyen hastalar ile doğru iletişim kurabilmek, hastalara sunulan verilerin güvenilirliği, sağlık turistinin medikal hizmet alacağı ülkenin yaşadığı ülkeye yakınlığı, sağlık hizmeti almak için gittiği yerdeki konaklama durumu ve sağlık hizmeti alacağı sağlık kurumunun akredite olması diğer önemli konulardandır. Medikal turizm alanında ülkelerin tercih edilmelerinde etkili bazı kalıplaşmış özellikleri vardır. Örneğin; Hindistan ve Tayland uygun fiyat avantajları, ABD, Almanya, Güney Kore sahip

oldukları ileri teknolojileri, Singapur, Tayland ve Kıbrıs turistik olmaları ve Ürdün, İran, Malezya, Brezilya ise konum avantajları sebepleri ile tercih edilmektedirler. Ülkemiz sağlık alanında önemli gelişmeler elde ederek verdiği sağlık hizmetini dünya standartlarına taşımayı hedeflemiştir (Özkan, 2019).

Medikal turizm kapsamında kişiler en çok; check-up gibi genel sağlık taramaları, göz, diş, cilt, kalp rahatsızlıkları, ortopedi, kadın hastalıkları, plastik-kozmetik cerrahi, cinsiyet değiştirme operasyonları ve rehabilitasyon hizmetlerini tercih etmektedirler. Diğer yandan, medikal turizmi tercih eden sağlık turisti sayısında her geçen yıl %15-20 civarında bir artış yaşanmaktadır (Sevim ve Sevim, 2019).

2.8.1.2. Termal (Kaplıca) Turizmi

Termal turizm kişilerin yaşadıkları yerden başka bir yere termal turizm hizmeti veren tesislere ve kaplıcalara yaptıkları seyahatlerdir. Termal kaynaklar doğal olarak yeryüzüne çıkan, belirli sıcaklıkları olan, sağlık için önemli minerallere sahip şifalı buhar, su ve çamurlardır. Kaplıca tedavileri içerisinde; Fizyoterapi, Talassoterapi, Hidroterapi, Balneoterapi, Peloidoterapi ve Klimaterapi gibi uygulamaları barındırmaktadır. Termal turizm faaliyetlerinden yalnızca hasta bireyler değil sağlıklı bireyler de yararlanabilmektedirler. İyi hissetmek, zindelik, eğlenmek ve dinlenmek termal turizmin kişiler üzerinde yarattığı etkilerdendir. Termal kaynaklar mevsimsel olarak büyük değişimler göstermediğinden, termal turizm dört mevsim boyunca gerçekleştirilebilmektedir (Zengin ve Eker, 2016).

2.8.1.3. SPA-Wellness Turizmi

SPA'nın anlamı ülkelere ve kullanılış amaçlarına göre değişiklik göstermektedir. SPA genel olarak su ve çamur kullanılarak yapılan özel bakımlardır. Bununla birlikte Spa; aklen, ruhen ve bedenen iyi ve zinde olmayı sağlamaktadır. SPA-Wellness turizminde amaç huzurlu ve sakin bir tatil yaparken aynı zamanda vücudun toksinlerden arınmasıdır. SPA uygulamalarında su ve çamur dışında en çok masaj uygulaması bulunmaktadır. Aromaterapi, yüz-vücut bakımı, çamur ve yosun maskeleri, hamam ve sauna gibi birçok farklı uygulama

kullanılmaktadır. SPA-Wellness turizmi profesyonel personeller tarafından vücudun dinlendirilmesi, hissedilen ağrı ve acıların azaltılması gibi amaçlar ile gerçekleştirilmektedir. Bunun için çeşitli aromatik kürler kullanılmaktadır. Uluslararası SPA Birliği; Kulüp SPA, Günlük SPA, Ziyaret/tatil destinasyon SPA, Sağlık/Medikal/Tıbbi SPA, Termal/mineral/kaplıca SPA ve Tatil/dinlenme yeri/otel/resort SPA olacak şekilde altı gruba ayırmıştır. Ayrıca Talasso Terapi, SPA’da uygulanan en ünlü terapidir. Bu terapi sayesinde gözenekler ısıtılmış deniz suyu ile açılır ve vücut için yararlı olan mineral ve elementler vücuda etki etmeye başlar (Yalçın, 2018).

2.8.1.4. İleri Yaş (3. Yaş Turizmi/Geriatri Turizmi) ve Engelli Bakım Turizmi

Dünya nüfusu içerisindeki yaşlı nüfus sayısı her geçen yıl hızlı bir artış göstermektedir. Yapılan çalışmalara göre, 2050 yılında beş kişiden birinin 60 yaş ve altı kişiden birininse 65 yaş üzeri olacağı düşünülmektedir. 65 yaş ve üzeri yaşlı nüfus olarak kabul edilmektedir. 2012 yılında ülkemizdeki yaşlı nüfus 5 milyon 682 bin iken, 2016 yılında %17,1 oranında artış göstererek 6 milyon 651 bin 503 kişiye ulaşmıştır. Türkiye’de 2012 yılındaki yaşlı nüfus oranı %7,5 olarak hesaplanmış ve bu oran 2016 yılında %8,3 oranına ulaşmıştır. Türkiye’de olduğu gibi dünyada da yaşlı nüfus oranı artmaktadır. Yaşlı nüfus oranında dünya genelindeki artış; toplumlar, ülkeler ve ekonomiler üzerinde önemli bir güce sahip olacaktır. Tüm bunlar değerlendirildiğinde özellikle turizm alanında, üçüncü yaş grubu bireyler en önemli tüketici grupları arasında yer almaktadırlar. Üçüncü yaş grubundaki bireylerin kendilerinden önceki nesillere göre daha sağlıklı olması, ekonomilerinin daha iyi olması, daha hareketli ve gezme konusunda istekli olmaları diğer önemli özelliklerindendir (Sert, 2019).

Engelli turizmi hakkında farklı birçok tanım bulunmaktadır. Kısaca açıklamak gerekirse engelli bireylerin turizm faaliyetlerinde bulunmaları engelli turizmi kapsamında değerlendirilmektedir. Dünya Turizm Örgütü’ne göre, turizm insan sağlığı için bir ihtiyaçtır ve mutlu olmak için seyahat etmek temel bir haktır. Fakat ne yazık ki engelli bireyler her ne kadar turizm faaliyetlerinden yararlanma hakkına sahip olsalar da rezervasyon, konaklama ve seyahat gibi birçok konuda sıkıntı yaşayabilmektedirler. Herhangi bir engele sahip olan bireylerin turizm faaliyetlerinden yararlanırken karşılaştıkları sorunlar McKercher (2003) tarafından; içsel faktörler ve dışsal faktörler olarak iki farklı sınıfa ayrılmıştır. İçsel faktörleri;

kişilik kaynaklı engeller, ekonomik engeller olarak ayırmış ve dışsal faktörleri; çevresel engeller ve birbiriyle ilişkili engeller olarak ayırmıştır. Dünya üzerinde yaşayan engelli bireylerin yaklaşık %80'i düşük gelirli ülkelerde yaşamaktadır. Ekonomik anlamda olumsuz koşullarda yaşadıklarından dolayı, engelli bireylerin turizm faaliyetlerinden yararlanması negatif şekilde etkilenmektedir. Diğer yandan engelli bireylerin turizm faaliyetlerinden yararlanması yönündeki önemli diğer konular; hareket kısıtlılığı, engelli bireylerin engellerine uygun konaklama tesisi bulma konusundaki sıkıntılar ve ulaşım konusunda yaşadıkları zorluklar göz önünde bulundurulmalıdır (Akdu ve Akdu, 2018).

2.2. Termal Turizm

Termal turizm, sağlık hizmeti amacıyla kaplıca ve şifalı sular etrafında kurulmuş olan tesislere günü birlik veya uzun süreli olarak gerçekleştirilen konaklama ve seyahatlerdir.

2.2.1. Termal Turizmin Tarihçesi

Eğlenme, dinlenme, kültürel aktiviteler ve spor turizmi gibi turizm çeşitlerinin dışında bir de sağlık için yapılan turistik seyahatler bulunmaktadır. Sağlık için yapılan bu turistik seyahatler hiç kuşkusuz turizm faaliyetlerinin başlaması için en önemli seyahatlerdendir. Sağlık için yapılan bu seyahatler hem bozulan sağlığı iyileştirmek, hem de sağlıklı ömür, sağlıklı yaşlanma gibi sebepler ile gerçekleştirilebilmektedir. Termal turizm, sağlık amaçlı gerçekleştirilen seyahatlerdir. Termal kaynaklar doğada insan eli değmeden kendi kendine oluşan ve yer üstünde bulunan belirli bir sıcaklığa sahip, içerisinde yararlı minerallerin bulunduğu şifalı sular ve çamurlardır (Öztürk ve Yazıcıoğlu, 2002).

Sanayileşme ve kentleşmenin sonucunda oluşan hava, su ve toprak kirliliği gibi çevre sorunları nedeniyle ortaya çıkan sağlıksız yaşam ortamları beraberinde insan sağlığını olumsuz şekilde etkilemeye başlamıştır. İnsan sağlığında ortaya çıkmaya başlayan bu sağlık sorunlarının artışı ile toplumlarda işgücü ve üretim miktarlarında verimsizlikler de artmaya başlamıştır. Bu nedenle gelişmiş ülkeler insan sağlığını korumaya yönelik çalışmalar yapmaya başlayarak hem işgücünü hem de üretimi arttırmayı hedeflemişlerdir. Bunun için doğal turizm kaynaklarından ve şifalı sulardan yararlanarak buna bir çözüm yolu

bulabileceklerini düşünmeye başlamışlardır. Böylece insanlar sağlıklarını bozan ve sıkıcı bir hal alan şehir ortamından uzaklaşıp, doğal turizm kaynaklarına seyahat ederek hem dinlenip hem de sağlıkları için tedavi kürleri almaya başlamışlardır. Yaşadıkları yerden farklı yerlere seyahat ederek termal tesislerde belirli bir süre konaklayan insanlar Termal Turizm hizmetlerinden faydalanmış olmaktadır (Özbek, 1991).

2.2.2. Dünya’da Termal Turizm

Dünyada termal turizm; Güney Avrupa, Orta Avrupa, Doğu Avrupa, Asya, Güney Amerika ve Kuzey Amerika ülkelerinde yaygın bir şekilde faaliyet göstermektedir. Türkiye ve diğer birçok ülkede termal turizm hizmeti geleneksel şekilde verilmeye devam etmektedir. Bunun aksine; Almaya, Fransa, İtalya, Japonya ve İsrail gibi ülkeler termal turizm tedavi hizmetlerinde yüksek kalite standartlarına erişmişlerdir. Avrupa’da bulunan gelişmiş ülkelerin sahip oldukları avantajlar sayesinde, çok sayıda termal tedavi veren merkez bulunmaktadır. Avrupa Birliği’ne üye olan ülkeler, sağlık turizmüne benzer alternatif turizm türleri geliştirme üzerine çalışmalar gerçekleştirmektedirler. Bu sayede termal turizmin gelecek yıllarda daha yaygın olarak gerçekleştirileceği düşünülmektedir. Termal Turizm sektöründe Almanya önemli bir yere sahiptir. Yaklaşık 280 bin kişiye iş olanağı sunan ve toplamda 900 bin yatak kapasiteli 291 termal tesis bulunmaktadır. Son yıllarda Avrupa’da kaplıca sayısını arttırarak termal turizmde 2. sıraya yerleşmeyi başaran ülke Avusturya’dır. Ayrıca Fransa, İtalya, İspanya, Yunanistan, Portekiz, Macaristan, Çek Cumhuriyeti ve Slovakya dünyada termal turizm alanında önde gelen ülkelerdendir. Amerika Birleşik Devletleri’nde termal turizm henüz yeni yeni gelişim göstermektedir. Hawaii’de termal turizmi 12 aya yaymak adına termal sular kullanılarak açılan yeni tesisler bulunmaktadır. Japon hükümeti ise yaşlı nüfusun artışı ile birlikte sağlık harcamalarının sadece ilaç vb. olmadığının bilincinde olduklarını göstererek, vatandaşlarının termal turizm gibi faaliyetlerden yararlanarak sağlıklı kalmalarını desteklemektedir (Cihangir, 2017).

2.2.3. Türkiye’de Termal Turizm

Ülkemizde yaklaşık olarak 529 jeotermal enerji kaynağı bulunmaktadır. Bu jeotermal kaynakların yaklaşık 241 tanesi maden sularından, 247 tanesi 60 °C sıcaklığa kadar olan jeotermal enerji kaynakları ve 41 tanesi ise 60 °C ve 100 °C arasında sıcaklığa sahip olan termal kaynaklardır. Ülkemiz sahip olduğu jeotermal enerji kaynakları bakımından dünya sıralamasında 7., Avrupa sıralamasında ise birinci sırada bulunmaktadır. Ülkemizde bulunan, 60 °C ile 100 °C arasında sıcaklığa sahip olan jeotermal kaynakların geneli Batı Anadolu Bölgemizde ve ülkemizin Doğu-Batı doğrultusunda yoğun şekilde bulunmaktadır. Ülkemizin sahip olduğu zengin termal kaynaklar ve zengin kültürel yapısı sayesinde, turizm için oldukça ideal bir konumdadır. Ülkemizin sahip olduğu termal kaynak potansiyeli toplamda 1300 civarındadır. Bu da demek oluyor ki ülkemiz termal kaynak bakımından oldukça zengindir. Ülkemiz sahip olduğu bu termal kaynak kapasitesi ile bir gün içerisinde yaklaşık 1 milyon kişiye hizmet sunulabilecek potansiyele sahiptir. Türkiye, sahip olduğu termal kaynakların zenginliği bakımından dünya sıralamasında ilk 7 ülke arasında yer almaktadır. Ülkemizin sahip olduğu termal kaynakların debi ve sıcaklık gibi değerleri, fiziksel ve kimyasal özellik çeşitliliği ile Avrupa’da bulunan termal kaynaklardan üstün özelliklere sahip durumdadır. Ülkemizdeki termal sular; doğal çıkışlı ve bol su verimliliği bulunmaktadır, eriyik haldeki maden değerleri yüksek, kükürt, radon ve tuz bakımından oldukça zengindir, termal su kaynaklarının çoğunun deniz kıyısında, bazılarının da orta rakımda dağlık ve ormanlık alanlarda bulunması kaynak kullanımı anlamında çeşitlilik sunmaktadır. Ülkemizdeki termal sularda yapılan incelemeler ışığında, ülkemiz adına termal turizm alanında önemli olduğu bilinen 40 termal kaynak üzerinde yapılan çalışmalara göre; 1 günde 1 kişinin 350 litre termal su kullanacağı düşünüldüğünde, ülkemizin günlük olarak 400 bin termal yataklık potansiyele sahip olduğu görülmektedir. Bu hesaplama, sadece ülkemiz için önemli olan 40 termal kaynağın sahip olduğu potansiyeli göstermek amacı ile yapılmıştır. Turizm Bakanlığı tarafından yapılan çalışmalara ve paylaşılan veriler ışığında, ülkemizde bulunan termal kaynak ve kuyularda bulunan termal sular ile 1 günde 1 milyon kişi termal banyo yapabilecek durumdadır (Erhan, 2010).

Ülkemiz için hazırlanan 2007-2013 yılları arasında kısa dönemli hedefleri içeren Termal Turizm Master Planı ile ülkemizde; 2006 yılında 78 adet termal tesis bulunurken, 2012 yılında ülkemizde bulunan termal tesis sayısının 148 adet olarak arttığını gözlemlemekteyiz. Ayrıca 2006 yılında ülkemizdeki termal tesislerinin toplam yatak

kapasitesi 17 bin 767 iken, Termal Turizm Master Planı ile 2012 yılında yatak kapasitesi 42 bin 357'ye yükselmiştir. Bu demek oluyor ki ülkemizde bulunan termal tesislerin sahip oldukları toplam yatak kapasitesi 5 yılda hemen hemen 2 katına çıkmıştır. Diğer yandan 2007-2013 yılları için hazırlanmış olan Türkiye Turizm Stratejisi Eylem Planı, 2023 yılı için hazırlanan Turizm Stratejisi 2023 planının tamamlayıcısı niteliğindedir. Türkiye Turizm Stratejisi Eylem Planı ile Türkiye turizminin kısa, orta ve uzun vadede inceleyeceği sorunlar, kurum ve kuruluşların yeri ve öneminin anlaşılması hedeflenmektedir. Türkiye Turizm Stratejisi 2023 ile hedeflenen seviyeye ulaşılabilmesi için yapılması gerekenler; kamu arazileri ve termal suları özelleştirilmesi konusunda isteklendirmek için ayrılması, termal hedefler için uzman kurum ve kuruluşlara yerel yönetimler tarafından çalışmalar düzenlenmesi, yeni yapılacak ve hali hazırda yapılmış olan termal tesislerin bir kompleks olacak şekilde yeşil alanlarının, çeşitli parkurlarının olması konusunda planlamaların yapılması, Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından yetkilendirilmemiş olan turizm merkezlerinin incelenmesi, tesislerin mimari olarak iyi planlanması ve yerel dokuya uygun şekilde yapılması bu sayede dış turizm açısından talep artışı sağlanması, termal turizmin teşvikler arasında öncelikli olarak yer alması, yabancı ülkelerde yer alan sağlık ve sosyal yardım kuruluşları ile irtibat halinde bulunulması ve son olarak halkın bilinçlendirilmesi adına ulusal ve uluslararası seviyede toplantı, seminer ve tanıtım programları düzenlenmesi şeklindedir. Tüm bu maddeler göz önüne alındığında, ülkemizin termal turizm alanında gelmiş düzeyde olduğu anlaşılmaktadır (Gül, 2015).

2.2.4. Türkiye’de Termal Turizmin Yeri ve Önemi

Türkiye’de termal turizm faaliyetleri, 1928 yılında ulu önder Gazi Mustafa Kemal Atatürk’ün Bursa Kaplıcaları A.Ş.’yi kurmasıyla başlamıştır. Termal turizm göz önüne alındığında 2019 yılında ülkemize gelen termal turizm hizmetlerinden faydalanan turist sayısı ile ülkemiz, dünya sıralamasında altıncı olarak yer almıştır. Ülkemizdeki termal otel ve tesisleri tercih eden turist sayılarındaki artışın sebepleri; ülkemizde sağlık hizmetleri alanında yapılan yenilikler, alt yapının güçlendirilmesi, ülkemizin sahip olduğu jeotermal kaynaklar, tarihi zenginliği, kültürel mirası ve diğer ülkeler ile kıyaslandığında fiyat açısından avantajlı olması gibi sıralanabilir. 2022 yılı ile birlikte ülkemizde toplamda 5 bin 339 adet turizm konaklama işletmesi olduğu bilinmektedir (Küçükilhan, 2022).

Türkiye Cumhuriyeti Sağlık Bakanlığı'nın hazırlamış olduğu yönetmelik doğrultusunda termal turizm alanındaki tesisler; Kaplıca Kür Merkezi, Kaplıca Kür Kliniği ve Kaplıca Kür Oteli şeklinde üç farklı türde sınıflandırılmıştır (Arıkan, 2017).

Türkiye'de bulunan kaplıca ve termal kaynaklar; güzelleşme, sağlık, stresten kurtulma, fiziksel ve mental rahatlama gibi amaçlar ile kullanılmaktadır. Ayrıca ülkemizde kullanılan çok çeşitli termal turizm uygulamaları bulunmaktadır. Bunlar; Balneoterapi, Destek Uygulamalar, Fizik Tedavi ve Rehabilitasyon, İçme Kürleri, İnhalasyon Uygulamaları, Kaplıca Tedavisi Klimaterapi, Kür, Medikal Tedavi, Peloidterapi ve Talassoterapi olarak sıralanabilmektedir (Kotan, 2020).

2.2.5. Türkiye'de Termal Turizm Alanında Yapılan Çalışmalar

Sağlık Bakanlığı ve Kültür ve Turizm Bakanlığı, Türkiye'de termal kaynakların denetim ve değerlendirilmesi ile görevli kurumlardır. Sağlık Bakanlığı, sağlık hizmeti veren tüm kuruluşların kontrollerini yapmakla yükümlüdür. Gerekli sağlık personellerinin yetiştirilmesi, deniz, kaplıca ve içme sularının incelenerek sağlığa uygunluğunun kontrol edilmesi ve sağlık kuruluşlarının yönetmeliklerinin hazırlanması gibi görevler Sağlık Bakanlığı'nın sorumluluğu altındadır. Fizik Tedavi Merkezi olarak hizmet vermesi planlanan termal tesislerin Sağlık Bakanlığı onayı almaları zorunludur. Birinci derece önemli ve öncelikli termal tesislerin imar planlarının düzenlenmesi, iç turizm ve dış turizm hedefli kaplıca turizmi hizmeti sunacak olan kuruluşlara belge ve kredi olanaklarının hazırlanması, kurulacak olan yeni tesislere sunulacak teşviklerin belirlenmesi, tanıtım faaliyetlerinin planlanması gibi görevler ise Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın sorumluluğundadır (Çiftçi, 2018).

2.2.6. Türkiye'nin Termal Turizm Gelir, Başarı ve Hedefleri

Kalkınma Bakanlığı'ndan alınan verilere göre ülkemizde 2013 yılında termal turizm yatak kapasitesi 42 bin iken her geçen yıl bu sayı artış göstermiş ve en son 2018 yılının verileri doğrultusunda 100 bin yatak kapasitesine ulaştığı gözlemlenmiştir. Ülkemizdeki termal turizm faaliyetlerinden yararlanan turist sayısı da 2013-2018 yılları arasında artmış ve

Ülkemiz 2013 yılında 500 bin termal turiste ev sahipliği yaparken 2018 yılında bu sayı 1 milyon 500 bine yükselmiştir. Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından Termal Turizm Master Planı 2007-2023 ve Türkiye Turizm Stratejisi 2023 ve Eylem Planı 2007-2023 eylem planı oluşturulmuştur. Bu plan doğrultusunda; ülkemizde bulunan mevcut alternatif turizm olanaklarının tespiti sağlanmış ve potansiyel termal turizm kaynaklarının kullanımı ve korunması adına geliştirilmiş olan stratejiler eylem planı olarak hayata geçirilmiştir. Bu plana göre ülkemizde 4 farklı termal turizm bölgesi belirlenmiştir. 2023 yılı hedefi olarak 500 bin termal turizm yatak kapasitesi amaçlanmıştır (Arı, 2022).

2.3. Dünyada ve Türkiye’de Sağlık Turizmi

Dünyada ve ülkemizde sağlık turizmi son zamanlarda popüler bir sektör olmuştur. İnsanlar eski zamanlardan beri sağlık hizmetleri almak için belirli mesafelerde yolculuklar yapmayı benimsemiştir. Bu yolculuklar bir sektör haline gelmiş ve ülkeler arasında rekabet oluşturmaya başlamıştır.

2.3.1. Dünyada Sağlık Turizmi

Avrupa’da yaşayan sağlık yolcuları, yenedünyanın keşfi ile birlikte yeni seyahat noktaları bulmaya başlamışlardır. İngiliz ve Hollandalı sömürgeciler 1600’l yıllarda mineral su kaynaklarının etrafında ahşaptan barınaklar yapmışlardır. Ayrıca bu tarihlerde yerli Amerikanların özellikle bitkisel tıp ile iyileştirme ustalıklarının; Avrupa, Asya ve Afrika’dakiler kadar iyi olduğu düşünülmektedir (Yardan ve diğerleri, 2014).

Özellikle II. Dünya Savaşı’ndan sonra turizm, tüm dünyada giderek yaygınlaşmaya başlamıştır. Yaşanan teknolojik gelişmeler sayesinde insanlar hem başka coğrafyalar hakkında çok fazla bilgi sahibi olabilmekte, hem de kıtalar arasında çok kısa srelerde seyahat edebilme imkânına sahip olmuşlardır. Üstelik seyahat ve turizm kavramının gelişmesi ve yaygınlaşması ile birlikte artık seyahat etmek yalnızca yüksek gelirli kişi ve ailelerin gerçekleştirebildikleri bir eylem olmaktan ıkmişti. Tüm bunlara bağlı olarak sağlık alanında da gelişmeler yaşanmaya başlanmıştır. Turizm artık sadece deniz, kum ve güneş gibi bir “tatil” kavramı olmaktan fazlası olarak, turizmin çeşitli alanları ortaya çıkmaya başlamıştır.

Turizmin ortaya çıkan bu yeni türlerine insanlar oldukça fazla bir şekilde rağbet göstermişlerdir. Ortaya çıkan bu yeni turizm kollarından birisi hiç kuşkusuz sağlık turizmidir. Ülkelerin gelişmişlik düzeyi artış gösterdikçe, sağlık hizmetlerinin maliyet hesapları da orantılı olarak artış göstermeye başlamıştır. Diğer yandan gelişen ülkelerde yaşlı nüfusu da giderek artmakta ve yaşlı nüfusun sağlık giderleri de gün geçtikçe artış göstermektedir. Tüm bunların sonucu olarak, sigorta şirketleri sürekli artış gösteren sağlık giderlerinin karşılanması konusunda sıkıntı yaşamaya başlamışlardır ve buna bir çözüm yolu bulabilmek adına sağlık alanında güvenilir ve ülkelerine yakın gelişmiş diğer ülkeler ile görüşmeler sağlayarak ülkelerindeki sağlık için kullanılan maliyetleri düşürmeye çalışmaktadırlar (Can, 2019).

2.3.2. Türkiye’de Sağlık Turizmi

Sağlık Turizmi Koordinatörlüğü; ülkemizde 31 Mart 2010 tarihinde T.C. Sağlık Bakanlığı Temel Sağlık Hizmetleri Genel Müdürlüğü tarafından kurularak, Tedavi Hizmetleri Genel Müdürlüğü’ne 05 Mayıs 2011 tarihinde devredilmiştir. Daha sonra 02 Kasım 2011 tarihli resmi gazetede yayımlanan duyuru ile Sağlık Turizmi Daire Başkanlığı adı ile Sağlık Hizmetleri Genel Müdürlüğü bünyesinde devam etmiş ve günümüzde de T.C. Sağlık Bakanlığı Sağlık Geliştirilmesi Genel Müdürlüğü bünyesinde Sağlık Turizmi olarak devam etmektedir (Kantar ve Işık, 2014).

Tüm bunların yanı sıra 2005 yılında ülkemizdeki sağlık turizmi faaliyetlerinin geliştirilmesi için Sağlık Turizmi Geliştirme Konseyi kurulmuştur. Türkiye Cumhuriyeti hükümetinin son yıllarda yapmış olduğu çalışmalar sonucunda ülkemiz sağlık alanında çok büyük başarılar imza attı ve bu da ülkemize olumlu anlamda çok önemli bir imaj kazandırmayı başardı. Ülkemizin kazanmış olduğu büyük sağlık ülkesi imajı ile birlikte; ülkemiz sağlık alanında üst seviyelere geçmiş ve tüm dünyaya örnek olacak şekilde bir ilerleme kat etmiştir. Bu sayede ülkemiz farklı ülkeler ile yapılan ikili anlaşmalar konusunda oldukça gelişim göstermeye başlamıştır. Ülkemiz artık dışarıdan sağlık hizmeti almak yerine, dışarıya sağlık hizmeti sunan örnek bir ülke olma yolunda sağlam adımlarla ilerlemektedir (Doğan ve Aslan, 2019).

Ülkemiz sahip olduğu iklimi ve doğal güzellikleri sayesinde her zaman turistler için cezbedici bir rota olmuştur. Bunun yanında ülkemizin bulunduğu coğrafi konum da yabancı turistlerin ülkemizi tercih etmeleri konusunda en büyük etkenlerden birisidir. Ayrıca termal

su ve kaplıcaların ülkemizde yaygın olarak bulunması da ülkemizin Termal Turizm açısından oldukça fazla tercih edilmesinin nedenlerindendir. Diğer yandan gün geçtikçe gelişen hizmet sektörü de turistlerin ülkemize ziyaretlerinin artışında oldukça önemli bir rol oynamaktadır. Sağlık turistlerine sunulan kaliteli ve güvenilir sağlık hizmetleri, gün geçtikçe büyüyen ve gelişen konaklama sektörü, oteller, ulaşım yolu ve araçları ülkemize sağlık turizmi açısından çok büyük avantaj sağlamaktadır. Öte yandan ülkemizin sağlık hizmetleri alanında diğer gelişmiş ülkelere kıyasla sunduğu düşük maliyetli sağlık hizmetleri, sağlık turistlerinin ülkemizi tercih etmelerindeki en önemli sebeplerden bir tanesidir. Türkiye sağlık hizmetleri bakımından oldukça geniş alanlarda hizmetler vermektedir (Şahin ve Şahin, 2018). Bunlar; Medikal Turizm, Termal Turizm, Yaşlı ve Engelli Turizmi ve Spa-wellness olarak sınıflandırılmaktadır.

Türkiye'nin sahip olduğu iklim özellikleri sayesinde, Avrupa kıtasında bulunan soğuk iklime sahip ülkelerde yaşayan sağlık turistleri ülkemizi tercih etmektedirler. Diğer yandan, Avrupa ülkelerinde yaşayan ve sağlık turizmi faaliyetlerinden yararlanmak isteyen gurbetçi vatandaşlarımız da ülkemizi bu anlamda göz ardı edilemeyecek kadar büyük oranda tercih etmektedirler. Ülkemizin sağlık turizmi faaliyetlerinden yararlanmak için gelen turistlerin büyük çoğunluğu Almanya'dan gelmekle beraber, Hollanda, Fransa, Türk Cumhuriyetleri, Avusturya ve Orta Doğu ülkeleri vatandaşları tarafından Türkiye bir sağlık turizmi destinasyonu olarak tercih edilmektedir. Ülkemiz sahip olduğu jeotermal kaynaklar sayesinde sağlık turizmi açısından büyük bir öneme sahiptir. Türkiye sahip olduğu jeotermal kaynaklar ile dünyada en çok jeotermal kaynak bulunan 7 ülke arasında yer alırken, Avrupa'da en üst sırada bulunmaktadır. Bazı Avrupa ülkelerinde bulunan sigorta şirketleri vatandaşlarına, Türkiye'de herhangi bir termal tesisten sağlık hizmeti almaları halinde bu hastaların tedavi ücretlerini karşılayacakları vaadinde bulunmuşlardır. Bu durum ülkemiz açısından pozitif bir şekilde karşılanmış ve bu sayede termal turizm hızla gelişim göstermeye başlamıştır. Türkiye bulunduğu coğrafi konum ve stratejik önemi sayesinde Ortadoğu, Kafkas ve Arap ülkelerinden de oldukça fazla sayıda sağlık turistini ağırlamaktadır (Aslanova, 2013).

2.3.3. Türkiye’de Sağlık Turizminin Yeri ve Önemi

Sağlık turizmi açısından bakıldığında ülkemiz çok büyük bir potansiyele sahiptir. Bu sayede ülkemizin hedefi, sağlık turizmi alanında bölgenin bir cazibe merkezi haline gelmesidir. Ülkemizin sağlık hizmetlerinden ve turizm faaliyetlerinden yararlanmak isteyen sağlık turisti sayısı her geçen sene bir öncekine kıyasla artarak ilerlemektedir. Türkiye’yi sağlık turisti olarak tercih eden hastaların büyük çoğunluğu İstanbul, İzmir, Ankara ve Antalya illerimizi tercih etmektedirler. Medikal alanda ülkemizi tercih eden sağlık turistlerinin çoğunluğu Göz Hastalıkları, Ortopedi ve Travmatoloji ve İç Hastalıkları kliniklerini tercih etmektedirler ve bu anlamda Göz Hastalıkları klinikleri önemli yere sahiptir. Ülkemizde bulunan bazı Göz Hastalıkları kliniklerinin ileri teknolojiye tedavi hizmetleri sundukları, sunulan hizmet kalitelerinin oldukça yüksek olduğu ve ayrıca uluslararası alanda aktif çalışmalar yaptıkları bilinmektedir (Sulku, 2017).

2000’li yılların başlarından itibaren ülkemizin sağlık sektöründe, yurt içinde ve yurt dışında bulunan sağlık hizmeti veren kurumlar ile kıyaslanabilecek düzeyde nitelikli hem özel hem de kamu kurum ve kuruluşlarının sayıları artış göstermeye başlamıştır. Diğer yandan, devlet desteği sayesinde gün geçtikçe artan ve Avrupa standartları ile yarışabilecek yatırımlar hayata geçirilmektedir. Sağlık turizmi ile ülkemize oldukça ciddi miktarda döviz girişi sağlanmaktadır. Tüm bunlar ile birlikte, artan kurum ve kuruluş sayıları ve ülkemize gelen sağlık turisti sayısının her geçen yıl artış göstermesi ile birlikte istihdam oranı da sürekli bir artış göstermektedir. Başka bir bakış açısıyla değerlendirdiğimizde, ülkemizde sağlık turizminin bu denli önemli bir rolü olması sebebiyle akademik açıdan da eğitimler verilmeye başlanılan bir alan olarak yer almaya başlamıştır (Gündüz ve diğerleri, 2018).

Akreditasyon, sağlık turizmi için oldukça önemli bir kavramdır. Sağlık turizmi alanında belirledikleri ve uyguladıkları kurallar olan ülke veya kuruluşların standartlarının, kalite güvencesi olarak kabul edilmesi akreditasyonun tanımıdır. Yurt dışından farklı ülkelere sağlık hizmeti alma amacıyla giden turistler için, ülkenin sağlık kurum ve kuruluşlarının sahip oldukları akreditasyon belgeleri oldukça önemlidir. Ülkemiz sağlık turistine sunmuş olduğu akreditasyon süreci konusunda oldukça güvenilir ve lider konumda olan ülkeler arasında yer almaktadır. Bunun sonucunda, dünya ülkelerinin hemen hemen hepsinden ülkemize sağlık turisti gelebilmektedir. 2021 yılında Sağlık Bakanlığı tarafından paylaşılan bilgilere göre ülkemizde sağlık turizmi yetki belgesi alan toplamda; 57 aracı kuruluş, 100 kamu sağlık tesisi,

22 kamu üniversite hastanesi, 20 vakıf üniversitesi hastanesi ve 537 özel sağlık tesisi bulunmaktadır. Sağlık turizmi açısından ülkemizi ziyaret eden turist sayısı ve ülkemizde bıraktıkları döviz miktarı ile ülkemiz sağlık turizminde lider ülkelerden biri haline gelmiştir. 2018 yılı verilerine göre, ülkemiz sağlık turizminden 2 milyar dolar elde etmiş ve bu sayede sağlık turizminden en çok gelir kazanan 3. Ülke olmayı başarmıştır. Tüm bu başarılar ışığında ülkemiz 2023 yılında 1,5 milyon sağlık turisti ve 10 milyar dolar sağlık turizmi geliri hedeflemektedir. Ülkemizin sunmuş olduğu kaliteli hizmet sayesinde diğer ülkeler ile kıyaslandığında iyi bir konumda olması, ülkemiz adına sağlık turizminde pozitif bir ortam sunmaktadır (Biri, 2021).

2.3.4. Türkiye’de Sağlık Turizmi Alanında Yapılan Çalışmalar

Sağlık turizminin öneminin farkına varılması ile birlikte son yıllarda sağlık turizmi ülkemizde devlet politika gündeminde yer almaya başlamıştır. Sağlık turizmi alanında tüm dünyada farkındalığın artması ile birlikte, dünya genelinde sağlık turizmi gelirleri yaklaşık 6 katlık bir artış göstermeye başlamıştır. Tüm dünyada gözlemlenen bu ciddi gelir artışı sebebi ile ülkemiz de sağlık turizmi alanında girişimler yapmaya karar vermiştir. Bu doğrultuda ülkemizde son yıllarda uluslararası kongreler düzenlemeye başlamıştır. Düzenlenen bu kongrelerde sağlık sektöründe önemli kamu ve özel sektör katılımcıları bulunmaktadır ve sayıları sürekli artış göstermektedir (Keleş, 2019).

Sağlık Bakanlığı 2010 yılında, sağlık hizmetleri alanındaki hedeflerini belirlemek ve belirli bir düzen kurmak amacı ile 2010-2014 stratejik planını oluşturmuştur. Hazırlanan bu planda ülkemizin bir sağlık turizmi destinasyonu haline getirilmesi için gerekli şeyler belirlenmiştir. Sağlık Bakanlığı’nın hazırlamış olduğu bu plana göre; sivil toplum kuruluşları ve sektörler ile bağlantı kurularak çalışmalar birlikte yürütülecektir, hastanın kabulünde ve tedavi sürecinde yapılan olası hataların minimuma indirilmesi adına çalışmalar yapılacaktır, özel veya kamu sektöründe yer alan termal kaplıca bölgelerindeki sağlık turizmi faaliyetlerine destek çalışmalar düzenlenecektir, sağlık turizmi alanında hizmet sağlayan ve ileride hizmet sağlaması düşünülen kurumların denetlemeleri yapılacak ve kriterleri belirlenecektir ve son olarak medikal turizm alanında hizmet veren kurumların yurt dışı faaliyetlerine destek verilecektir. 2010 yılında yayınlanan bu planın düzenlenmiş ve yenilenmiş hali, 2013-2017 Stratejik Planı olarak hazırlanmış ve sunulmuştur. Sağlık Bakanlığı’nın hazırladığı bu yeni

plana göre; Kültür ve Turizm Bakanlığı ile iş birliği içerisinde olunacak ve sağlık turizminin tanıtımı yapılarak Türkiye'deki sağlık turizmi hizmetleri uluslararası alanda anlatılacaktır. Ayrıca sağlık turizmi alanında kurum ve kuruluşların sağladıkları hizmetler konusunda iyileştirmeler ve verilen hizmetlerin kalitesini arttırmaya yönelik çalışmalar yapılacaktır. Ülkemizde, sağlık turistlerine sunulan sağlık hizmeti çeşitlerinin sayısını arttırmak için alternatif tıp uygulamaları sağlık turizmi çatısı altında yer alacaktır ve termal turizm, spa-wellness, yaşlı ve engellilere yönelik hizmet standartları belirlenerek bu alanda hizmet veren kurumlardaki eğitim, altyapı ve teknolojik alanında çalışmalar yapılacaktır (Terzi, 2019).

Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından 2007-2012 yılları için hazırlanan Termal Turizm Master Plan'ına göre; kısa, orta ve uzun dönem olmak üzere 3 ayrı dönem belirlenmiştir. Bu plana göre 2007-2012 kısa dönem, 2012-2017 orta dönem ve 2017-2023 uzun dönem olarak belirtilmiştir. Ülkemizde termal turizm hizmeti veren işletmelerin toplamda; kısa dönemde 50 bin, orta dönemde 100 bin ve uzun dönemde 500 bin yatak kapasitesine ulaşması planlanmaktadır (Yılmaz ve diğerleri, 2020).

Son yıllarda ülkemizde gerçekleştirilen ve tüm dünyada merakla takip edilen başarılı organ nakilleri sayesinde ülkemizi tercih edecek olan potansiyel sağlık turisti sayısında bir artış göstereceği düşünülmektedir. Diğer yandan ülkemizin ulusal stratejik planları arasında sağlık turizminin yer almasının da ülkemizde verilen sağlık turizmi hizmetlerini pozitif anlamda etkileyeceği beklenmektedir (şahin, 2021).

2.3.5. Türkiye'nin Sağlık Turizmi Gelir, Başarı ve Hedefleri

SATURK' n 2020 yılında yayınladığı belgeye göre; ülkemize gelen bir sağlık turistinin, yalnızca tedavi masrafları hastanın tedavi alacağı alana ve tedavi hizmeti veren merkezin belirlediği fiyata göre 1.500 dolar ile 100 bin dolar arasında değişmektedir. Sağlık turistinin yalnızca tedavi için harcama yaptığı düşünülmemelidir; ayrıca konaklama, ulaşım gibi diğer harcamalar da göz önünde bulundurulduğuunda sağlık turizminin ülke ekonomimiz açısından ne kadar büyük bir yere sahip olduğu aşık ardır. Diğer yandan, unutulmamalıdır ki sağlık turizmi dört mevsimdir. Bu sebeple ülke ekonomimiz ve kalkınma açısından sağladığı; istihdam, yatırım ve katma değer anlamında önemli rol oynamaktadır (şak, 2021).

USHAş'dan alınan bilgilere göre; 2019 yılında ülkemiz 756.926 sağlık turistine ev sahipliği yapmış ve 1 milyar 459 milyon 132 bin dolar gelir elde etmiştir. 2020 yılında tüm

dünyayı etkisi altına alan ve tüm dünya ülkelerinin giriş çıkışlarını, sınırlarını kapatmasına sebep olan Covid-19 Pandemisi nedeniyle sağlık turizmi destinasyonu olan diğer ülkeler gibi bizim ülkemizde de sağlık turizmi için ülkemizi tercih eden turist sayısında azalma meydana gelmiştir. 2020 yılında ülkemize toplam 435 bin 691 turist sağlık hizmeti almak için gelmiş ve toplam 1 milyar 371 milyon 189 bin dolar sağlık turizmi geliri kazandırmışlardır. 2021 yılı geldiğimizde ise pandemi kısıtlamalarının kısmen kaldırılması ile ülkemize 729 bin 592 sağlık turisti gelmiş ve ülkemize toplamda 2 milyar 016 milyon 262 bin dolar geliri sağlık turizminden elde etmiştir. 2022 yılının verilerine bakıldığında ülkemizi toplam 1.381.807 sağlık turisti tercih etmiş ve 2 milyar 206 milyon 750 bin dolar elde edilmiştir. 2023 yılında ülkemizi sağlık turizmi açısından tercih eden toplam 1.538.643 kişi vardır ve ülkemize kazandırdıkları 3 milyar 006 milyon 092 bin dolar olarak hesaplanmıştır. 2024 yılının ilk çeyreğinde ise 428.072 kişi sağlık hizmeti almak için ülkemize gelmiş ve buradan elde edilen gelir 849 milyon 663 bin dolar tutarında hesaplanmıştır (USHAŞ, 2024).

Son yıllarda ülkemizin sağlık turizmi alanında yapmış olduğu çalışmalar sayesinde ülkemiz sağlık turizmi alanında önemli işlere imza atmaya başlamıştır. Ülkemiz 2003 yılı ile hayata geçirilen Sağlıkta Dönüşüm Programı ile hemen hemen tüm dünyada ses getirmiş ve daha sonraki tarihlerde hazırlanan projeler dünya ülkelerinin dikkatini çekmeyi başarmıştır. Son birkaç yılda ülkemizden medikal sağlık hizmeti almak için gelen sağlık turisti sayısı artmış ve ayrıca ülkemizi sağlık hizmeti almak için tercih eden ülke sayısı da artış göstermeye başlamıştır. Bu sayede istihdam ve sağlık turizmi geliri ciddi oranda bir artış sağlamaya başlamıştır. Sağlık Bakanlığı çatısı altında Sağlık Turizmi Müdürlüğü kurulmuştur. Türkiye'nin dünyada bir sağlık turizmi markası olması için çalışmalar yapılmaya başlanmıştır. Ayrıca ülkemizin sahip olduğu kaliteli hizmet altyapısının uluslararası alanda tanıtılması ve dünyanın bu konuda bilgilendirilmesi için çalışmalar yapılmaktadır. 2023 yılı için hazırlanmış olan Turizm Strateji Planına göre; ülkemizde gerçekleştirilen turizm faaliyetleri çeşitliliğini arttırmak, sağlık turizmi faaliyetlerini güçlendirmek ve ülkemizin sağlık turizmi açısından tanıtım ve pazarlama çalışmalarının artırılması gibi konular ele alınmıştır (Akalın ve Veranyurt, 2020).

2.4. Türkiye’deki Termal Kaynakların Sağlık Turizmine Etkisi

Türkiye; bulunduğu coğrafi konumu, iklimi, üç tarafını çevreleyen denizleri, jeotermal kaynakları, doğası, sağlık alanındaki gelişimi ve gelişmişliği ile sağlık turizmi açısından en gözde ülkeler arasında bulunmaktadır. Diğer yandan ülkemizin sahip olduğu hava yolu şirketlerinin dünyanın pek çok ülkesine ulaşım sağlaması da ülkemizin sağlık turizmi alanında tercih edilmesini sağlayan en önemli unsurlardandır. Ayrıca ülkemizin sahip olduğu kültürel miras, zengin kaplıca ve Türk Hamamı gibi gelenekselleşmiş olgular sayesinde termal turizm alanında önemli yer edinebilecek imkânları bulunmaktadır (Çetin, 2022).

Ülkemiz termal kaynak bakımından oldukça zengindir. Ayrıca ülkemizde bulunan termal kaynaklar sahip oldukları fiziksel ve kimyasal çeşitlilik ile diğer Avrupa ülkeleri ile kıyaslandığında oldukça zengin ve buna bağlı olarak da avantajlı durumdadır. Yani kısaca ülkemiz termal kaynak açısından çeşitliliği fazla ve ülkemizin sahip olduğu termal kaynaklar içerik olarak zengin durumdadır.

Ülkemiz sahip olduğu iklim koşulları, köklü tarihi ve kültürel zenginlikleri sayesinde turizm açısından oldukça avantajlı durumdadır. Diğer yandan ülkemizin üzerinde bulunduğu zengin jeotermal kuşak ve şifalı termal suları sayesinde termal turizm alanında önemli bir yere sahiptir. Öte yandan ülkemizde bulunan yüksek kalitedeki termal otel, tatil köyü ve özel sağlık tesisleri sayesinde ülkemiz sağlık turizmi bakımından fırsatlar ülkesi olarak bilinmektedir. Tüm bunlar doğrultusunda Türkiye, bütün turizm çeşitlerinin birleşimi ile sağlık turizminde diğer güçlü ülkelerle rekabet edebilecek seçeneklerinin fazla olması sayesinde önemli bir konumda bulunmaktadır (Çelik, 2009).

Türkiye, Alp-Himalaya Dağ Oluşumu Kuşağı üzerinde bulunmakta ve bu sayede ülkemizin hemen hemen her yerinde bulunduğu belirlenmiş yaklaşık 1000 adet jeotermal kaynak bulunmaktadır. Ülkemizde yaklaşık 1300 civarında termal su ve 2000’in üzerinde şifalı su kaynağı olduğu düşünülmektedir. Bu kaynakların %78’inin Batı Anadolu’da, %9’u İç Anadolu Bölgesi’nde, %7’si Marmara’da, %5’i Doğu Anadolu’da ve %1’i diğer bölgelerimizde dağılmış durumdadır. Termal kaynakların; termal turizm, ısınma ve diğer endüstriyel alanlarda %90 oranında ve %10 oranında da elektrik üretimi açısından kullanımına uygun olduğu belirlenmiştir. Tüm bunlara karşın, dünya genelindeki jeotermal kaynakların yalnızca %25’inin sağlık turizmi doğrultusunda kullanıldığı belirlenmiştir. Küresel Sağlık Ekonomisi’nin 2022 yılı raporuna (GWI, 2022) göre Türkiye 34,6 milyar

dolarlık hacmi ile dünyada yirminci sırada bulunmaktadır. Bu sayı Avrupa’da dokuza yükselmektedir. Dünya ekonomisinde sağlıklı yaşam için ayrılan tutar 4,4 trilyon dolar iken, 2025’te bunun 7 trilyon dolara varacağı düşünülmektedir. Diğer yandan bu rapora göre Avrupa’da sağlıklı yaşam için ayrılan tüm ekonomi içerisinde; Wellness turizmi 160,3 milyar dolar, Spa 25,6 milyar dolar, termal ve mineral suların ise 14,6 milyar dolar kapasiteye sahip olduğu belirtilmiştir. Ülkemizde 2020 yılında 130 bin 695 yabancı ve 945 bin 476 yerli turist olacak şekilde toplam 1 milyon 76 bin 171 kişi kaplıca ve termal tesislerde konaklamıştır (Büyük ve Akkuş, 2022).

Şekil 2. Türkiye’nin Termal Bölgeleri (USHAŞ, 2024)

Sağlık Bakanlığı resmi internet sitesinden alınan veriler incelendiğinde Şekil 2’de görüldüğü üzere ülkemizde en çok lacivert nokta ile gösterilen ve sıcaklığı 25-49 °C olan termal kaynaklar bulunmaktadır. Termal kaynaklar ülkemizin batı kısmında yoğunluklu şekilde gözlemlenmektedir. Diğer yandan İç Anadolu ve Doğu Anadolu bölgelerinde de önemli termal kaynakların varlığı bilinmektedir.

Ülkemizde bulunan jeotermal enerji kaynakları Kuzey, Doğu ve Batı Anadolu fay bölgeleri ile günümüze yakın zamanlara kadar etkin olan volkanik faaliyetlerin sonucunda ortaya çıkmıştır. Yüksek sıcaklıklı jeotermal kaynakların Türkiye’de Batı Anadolu Bölgesi’nde yoğun olarak bulunmasının nedeni, genç tektonik olaylar ile ülkemizin yer kabuğunun zaman içerisindeki evriminin bu bölgede yoğun olarak meydana gelmesidir. Orta Anadolu, Kuzey Anadolu ve Doğu Anadolu Bölge’sinde görülen düşük ve orta sıcaklıklı termal kaynaklar ise volkanik faaliyetler ve ortaya çıkan fay hattı sonucunda oluşmuşlardır.

Ülkemizde yaklaşık 1300 adet termal kaynak bulunmaktadır ve tüm bu kaynakların sıcaklık değerleri 20 °C- 110 °C aralığındadır. Diğer yandan ülkemizdeki jeotermal kaynakların hacmi 2-500 L/s değerleri arasındadır. Türkiye’de bulunan bu yaklaşık 1300 jeotermal kaynağın aşağı yukarı 229 tanesi termal turizmi için kullanılmaktadır. Tablo 1’de sağlık turizmi amacı ile kullanılan 229 adet jeotermal enerji kaynağının bölgelere ve sıcaklıklarına göre sayıları bulunmaktadır. Tablo 1 incelendiğinde ülkemizdeki jeotermal kaynakların sıcaklık değerlerinin büyük farklılıkta oldukları gözlemlenmektedir. Fakat genel olarak değerlendirildiğinde ülkemizin sahip olduğu ve termal turizm alanında kullanılabilir durumda olan yaklaşık 229 adet jeotermal enerji kaynaklarının %37’sinin sıcaklık değerlerinin çok yüksek olduğu görülmektedir (SGHM, 2022).

Tablo 1. Bölgelere göre termal turizm amaçlı kaynakların dağılımı (SGHM, 2022)

Bölge Adı	Soğuk Sular (0-19 °C)	Sıcak Sular (20-25 °C)	Sıcak Sular (26-36 °C)	Çok Sıcak Sular (49-99 °C)	Toplam
Marmara	7	8	8	30	53
Ege	5	17	28	31	81
İç Anadolu	10	10	14	17	51
Karadeniz	4	4	3	3	14
Akdeniz	1	3	2	-	6
Doğu ve G. Doğu Anadolu	4	7	8	5	24
Toplam	31	49	63	86	229

Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından açıklanan belgelere göre; ülkemize 2020 yılında yaklaşık olarak 130 bin yabancı turist termal turizm faaliyetlerimizden yararlanmak için gelmiş ve konaklamışlardır. 2020 yılı içerisinde termal tesislerimizde konaklama hemen hemen 286 bin gece civarındadır. Termal otel tercih eden turistler ortalama olarak 2,18 gün, termal müstakil apart otelleri tercih edenler ortalama 16,13 gün ve butik termal otellerde konaklamayı tercih eden yabancı termal turistler ortalama 1,88 gün konaklamışlardır. Veriler sonucunda, termal turistlerin genel olarak günübirlik ya da haftasonu tatili için termal tesisleri tercih ettikleri görülmektedir. Tedavi amacı ile tercih edilen termal tesislerdeki konaklama sürelerinin daha uzun olacağı düşünülmektedir (Arı, 2022).

Tablo 2. Termal Turizm Hizmeti Veren Ülkede Aranan Temel Özellikler

Bir Termal Turizm Ülkesinde Olması Gereken Özellikler
Ulaşım Kolaylığı
Güvenilirlik
Fiyat Avantajı
Tarihi ve Kültürel Özellikleri
Alternatif Tesislerin Olması
Yeterli Altyapıya Sahip Olması
Devlet Denetimi

Tablo 3. Termal Turizm Hizmeti Veren Tesiste Aranan Temel Özellikler

Bir Termal Turizm Tesisinde Olması Gereken Özellikler
Temizlik ve Konfor
Kalifiye Eleman ve Kadro Yeterliliği
Alternatif Tedavi İmkanları
Fiziksel Aktivite ve Spor Merkezlerinin Bulunması
Güvenilirlik
Uluslararası Standartlarda Tedavi Protokolleri
Etik Değerler ve Veri Gizliliğine Uygunluk
Hizmet Kalitesinin Sürdürülebilir Olması

Termal turizm hizmeti veren bir ülkede temel seviyede olması gereken özellikler Tablo 2’de maddeler halinde verilmiştir. Bununla birlikte bir termal turizm tesisinde aranan temel özelliklerden ise Tablo 3’te bahsedilmiştir.

3. GEREÇ ve YÖNTEM

Yapmış olduğumuz çalışma ile Türkiye’deki termal kaynakların sağlık turizmi üzerine etkisini belirlemeyi hedeflemiş; ülkemizin sağlık turizmi çeşitlerinden biri olan termal turizm alanında sahip olduğu güçlü yönler, zayıf yönler, ülkemizin bu konudaki fırsat ve tehditleri gibi konuları saptamak amacı ile SWOT analizi yöntemi kullanılmıştır. Bu bölümde ülkemizin termal turizm alanında sahip olduğu güçlü yönler, zayıf yönler, fırsatlar ve tehditlerden bahsedilmektedir. Bu analiz yöntemi geleceğe yönelik plan ve strateji oluşturmak amacıyla kullanılmaktadır.

SWOT analizi, herhangi bir organizasyon ya da bir bireyin iç ve dış çevresinde var olan durumları tetkik etmek amacı ile kullanılan bir analiz tekniği olarak tanımlanabilmektedir. Bu analiz yöntemi ile kişi veya organizasyonun alakalı olduğu durumlardaki güçlü ve zayıf tarafları belirlenir ve yine kişi veya organizasyonu gelecekte bekleyen fırsat ve tehditler ortaya çıkarılır. Bu çalışma sayesinde gelecekte olacağı düşünülen durum ve olaylara karşı önceden önlemler alınmasına yardımcı olur. Başka bir şekilde açıklamak gerekirse SWOT Analizi; kurum, kuruluş ya da yapı gibi organizasyonların kendisi ve çevresinin özenle incelenmesi ile oluşturulan bir plan ve düzen oluşturma yöntemidir. SWOT Analizinde kurum veya kuruluşun kendi içerisindeki güçlü ve zayıf yönleri tespit edilirken, dış çevre tarafından oluşabilecek fırsat ve tehditler belirlenmektedir. Bu sayede, kurum ve kuruluşların iç çevre ve dış çevrelerinde olan ve oluşabilecek durumların tespit edilmesi kolaylaşır (Erol, 2019).

Üzerinde SWOT analizi ile çalışma yapılan kurum, kuruluş, teknik, süreç veya durumun iç çevresinden kaynaklı güçlü ve zayıf yönleri ile dış çevresi kaynaklı fırsat ve tehditleri belirlenir. Bilimsel olarak durum analizi yapma konusunda önemli teknik yöntemlerden bir tanesidir. Hakkında SWOT analizi ile çalışma yapılan bir şeyin; güçlü yönleri, zayıf yönleri, fırsatları ve tehditleri analiz edilir. Bu nedenle, SWOT analizi stratejik öneme sahip çalışma ve araştırma yöntemlerindendir (Çoban ve Karakaya, 2010).

Tablo 4. Türkiye'nin termal turizm alanında SWOT analizi.

GÜÇLÜ YÖNLER • Ülkemizin sahip olduğu termal kaynakların etrafında, iyi ve donanımlı tesislerin bulunması. • Ülkemizde termal turizm faaliyetlerinin çok öncelerden beri yapılıyor olması ve bu anlamda tecrübeli olmamız. • Ülkemizin gelişmiş havayolları sayesinde ulaşım kolaylığı olması. • Diğer ülkelere kıyasla fiyat avantajımızın olması. • Sağlık alanında, termal tesislerde sunulan hizmetin başarılı olması. • Ülkemizin güvenilir olması. • Ülkemizin sahip olduğu kültürel zenginlikler sayesinde tercih edilme avantajının olması. • Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından eylem planları yapılarak, Termal Turizm faaliyetlerinin desteklenmesi.	ZAYIF YÖNLER • Termal kaynakların etrafında donanımlı tesislerin var olması fakat sayıca yetersiz oluşu. • Termal tesislerde çalışacak kalifiye eleman sayısının yetersiz olması. • Yaşlı ve engelli turistlere uygun konaklama tesislerinin az sayıda olması. • Reklam ve tanıtım faaliyetlerinin yetersizliği. • Termal tesisler için belirli bir ölçütün olmayışı.
FIRSATLAR • Ülkemizin termal kaynak bakımından oldukça zengin olması. • Ülkemizin bulunmuş olduğu coğrafi konum sayesinde ulaşımın kolay olması. • Ülkemizin sahip olduğu iklim özellikleri avantajının bulunması. • Ülkemizde bulunan jeotermal kaynakların içerik bakımından oldukça zengin olması. • Avrupa ülkelerinde yaşayan Türk asıllı vatandaş sayısının yüksek olması nedeniyle termal turizm alanında avantajlı durumda olmamız. • Dünyada küreselleşme ile birlikte ülkemiz termal turizmüne gösterilen ilginin artış gösterecek olması.	TEHDİTLER • Ülkemizde bulunan jeotermal kaynakların çoğunun termal turizm hizmeti vermeye hazır olmaması. • Komşu ülkelerde yaşanan siyasi sıkıntı ve iç karışıklıklar sebebi ile Türkiye termal turizminin olumsuz etkilenme ihtimalinin olması. • Gelişmiş ülkelerde artan yaşlı nüfus oranı ve bu nedenle artan sağlık çalışanı ihtiyacını karşılamak için ülkemizdeki hekimlerin yurtdışına çıkarak hastaların tedavilerini bulundukları ülkelerde yapması (Durdu, 2014). • Sağlık Turizmi alanında gerekli hizmet standartlarının belirlenmemiş olması, bu nedenle yaşanabilecek kötü durumlar ve sağlık turizmi açısından ülke imajının zedelenmesi (Durdu, 2014).

3.1. Güçlü Yönler

Türkiye'deki termal kaynakların sağlık turizmi üzerindeki etkisinin SWOT analizi ile değerlendirilmiş ve Tablo 4.'te belirtilmiş olan Güçlü Yönleri aşağıda açıklamalı şekilde yer almaktadır.

Madde 1: Ülkemizin sahip olduğu termal kaynakların etrafında iyi ve donanımlı tesislerin bulunması.

Maden Tetkik ve Arama Genel Müdürlüğü'nün paylaştığı verilere göre; ülkemizde sıcaklık değerleri 20 °C ve 110 °C arasında değişen ve debileri saniyede 2-500 litre

arası değişebilen yaklaşık 1500 adet doğal termal su kaynağı bulunmaktadır. İnsan vücudu için uygun ve kullanılabilir sıcaklık ve debi değerlerine sahip kullanılabilir termal kaynaklar değerlendirildiğinde yaklaşık 700.000 yataktan fazla kapasiteye sahip termal tesis kurulabilecek düzeydedir (SGHM, 2022).

Madde 2: Ülkemizde termal turizm faaliyetlerinin çok öncelerden beri yapıyor olması ve bu anlamda tecrübeli olmamamız.

Anadolu’da yaşadığı bilinen ve İlk Çağ Uygarlıklarından olan Hititler, Firigler ve Helenler şifalı su kaynaklarından yararlanmışlardır. Anadolu’da Romalılar döneminde kaplıca sularının sağlık amacı ile kullanılmaya başlandığı bilinmektedir. Romalılar özellikle savaşlarda yaralanan askerleri iyileştirmek, ağrıların ve ağrılı hastalıkları tedavi etmek amacı ile termal su kenarlarında tesisler kurmaya başlamışlardır. Kaplıcaları bu şekilde kullanan Romalılardan sonra Bizanslılar da bu geleneği sürdürmüşlerdir (Özel, 2017).

Madde 3: Ülkemizin gelişmiş havayolları sayesinde ulaşım kolaylığı olması.

Türkiye’de havayolu ile yolcu ve yük taşımacılığı her geçen yıl hızla artış göstermektedir. Türk Hava Yolları ülkemizin sahip olduğu en büyük ve en yaygın uluslararası ulaşım ağına sahip hava yolu şirketidir. Bununla birlikte; Pegasus, Sun Express ve Anadolu Jet gibi farklı özel hava yolu şirketleri de bulunmaktadır. Diğer yandan İstanbul, batı ve doğu arasında adeta bir köprü görevi görerek dünyanın en hızlı büyüyen havacılık merkezlerinden bir tanesi olarak görölmektedir. İstanbul’dan 4 saatlik bir uçuş ile toplamda 17 ülkeye ve yaklaşık 1,5 milyar insana ulaşılabilir (Gökırmak, 2014).

Madde 4: Diğer ülkelere kıyasla fiyat avantajımızın olması.

Türkiye’de Avrupa Birliği ülkelerine kıyasla, sağlık hizmetleri alanında maliyet avantajları bulunmaktadır (şengöl ve Bulut, 2019).

Madde 5: Sağlık alanında, termal tesislerde sunulan hizmetin başarılı olması.

Termal sağlık tesislerinde dikkate alınması gereken en önemli konulardan biri tıbbi uzmanlık gerektiğidir. Termal sular yüksek sıcaklıklarda olduğu için her bir turist suyun sıcaklığına karşı verdiği tepki ve dayanıklılığı farklı olduğundan dolayı herkes için vücut ve sağlık durumu dikkate alınarak farklı olarak planlanmalıdır. Bu nedenle termal tedavi hizmetlerinin alanında uzman kişiler tarafından uygulanması oldukça önemlidir (Çelik, 2009).

Madde 6: Ülkemizin güvenilir olması.

Turizm denilince turistlerin tercih ettikleri konaklama tesislerindeki güvenlik, sokakların ve yolların güvenilir olması, havaalanları ve sınır kapılarındaki güvenlik, gıda güvenliği, turistik yerlerin güvenliği akla ilk gelmesi gereken şeylerdir. Sağlık turizmi ve termal turizmde ayrıca hasta güvenliği ön planda olmalıdır. Güvenlik kavramı turistlerin tercihlerinde oldukça önemli bir rol oynamaktadır (Tütüncü ve diğerleri, 2011).

Madde 7: Ülkemizin sahip olduğu kültürel zenginlikler sayesinde tercih edilme avantajının olması.

Türkiye hem doğal güzellik bakımından hem de sahip olduğu köklü kültür geçmişi sayesinde kültürel miras açısından oldukça zengin bir ülkedir. Ülkemizin sahip olduğu zengin kültürel mirasının sadece çok azı tanıtılmaktadır. Ayrıca dünya çapında bilinirliği olan mitolojik öyküler, yemekler, danslar, gelenek/görenekler ve iklim koşulları sayesinde benzer coğrafi konum özelliklerine sahip rakiplerinden turizm konusunda daha avantajlı durumdadır. Ülkemiz adeta bir açık hava müzesidir. Ülkemize gelen turistlerin, sağlık turistleri ve termal turizm faaliyetlerinden yararlanan turistlerin dahil oldukları her durum ve aktivitelerde, tattıkları her otantik yiyeckte ülkemizin kültürü ve coğrafi güzellikleri bir arada bulunmaktadır. Ayrıca ülkemizin sahip olduğu bu kültürel miras ve zenginlikler herkesin görebileceği şekilde açık alanlarda sergilenmektedir (Bandoğlu, 2015).

Madde 8: Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından eylem planları yapılarak, Termal Turizm faaliyetlerinin desteklenmesi.

Türkiye Turizm Stratejisi ve Eylem Planı “ Kamu ve özel sektörün yönetim ilkesi çerçevesinde işbirliğini gündeme taşıyan stratejik planlama çalışmalarının yönetim ve uygulamasına yönelik açılımlar sağlanmasını hedefleyen bir çalışmadır”. Bu çalışma doğrultusunda ülkemizin sahip olduğu doğal, kültürel, tarihi ve coğrafi değerlerinin koruma ve kullanma dengesi içerisinde olması hedeflenmiştir. Ayrıca turizmin çeşitlendirilmesi sağlanarak, turizm payının artırılması hedeflenmektedir (Bucak ve Özkaya, 2013).

Diğer yandan, Türkiye Turizm Stratejisi 2023 ve Eylem Planı 2007-2013 doğrultusunda ülkemizde termal turizm için 4 bölge oluşturuldu. Buna göre, 68 adet turizm merkezi için turizm yatırımcılarından talep beklenmektedir (Aydın, 2012).

3.2. Zayıf Yönler

Türkiye’deki termal kaynakların sağlık turizmi üzerindeki etkisinin SWOT analizi ile değerlendirilmiş ve Tablo 4.’te belirtilmiş olan Zayıf Yönleri aşağıda açıklamalı şekilde yer almaktadır.

Madde 1: Termal kaynakların etrafında donanımlı tesislerin var olması fakat sayıca yetersiz oluşu.

Ülkemiz termal kaynak bakımından oldukça zengindir fakat ülkemizin sahip olduğu termal kaynaklar termal tesis bakımından yeterince iyi değerlendirilmemektedir. Termal sağlık tesisleri sayıca yetersizdir ve bu ülkemizin termal sağlık turizminde zayıf yönlerinden bir tanesidir.

Madde 2: Termal tesislerde çalışacak kalifiye eleman sayısının yetersiz olması.

Ülkemizde bulunan termal sağlık tesislerinde çalışmak üzere çok sayıda eleman yetiştirilmesi gerekmektedir.

Madde 3: Yaşlı ve engelli turistlere uygun konaklama tesislerinin az sayıda olması.

Yaşlı ve engelli turistler için konaklama tesislerinin belirli bir altyapıya sahip olması gerekmektedir. Örneğin; girişlerde engelli rampalarının bulunması, belirli ışıklı işaret levhaları ve sesli uyarıların, acil durum destek servislerinin bulunması yaşlı ve engelli bireyler için oldukça önemlidir. Ülkemizde bu şekilde hizmet veren tesis sayısının az oluşu bu alandaki eksikliklerimizdendir.

Madde 4: Reklam ve tanıtım faaliyetlerinin yetersizliği.

Ülkemiz termal turizminin reklam ve tanıtım faaliyetlerinin yetersiz olması sebebi ile yurt içi ve yurt dışındaki termal sağlık turistlerine ulaşamaması bu konudaki en büyük sorunlardan bir tanesidir. Çoğu insanın ülkemizdeki termal turizm faaliyetlerinden haberdar olmayışı, Türkiye termal sağlık turizmindeki zayıf yönlerden bir tanesidir.

Madde 5: Termal tesisler için belirli bir ölçütün olmayışı.

Termal kaynaklar etrafında kurulmuş olan termal sağlık tesislerinin hepsinin aynı belirli ölçütlere sahip olması gerekmekte ve bu şekilde hizmet vermelidir. Bu anlamda sürekliliğin sağlanması oldukça önemlidir.

3.3. Fırsatlar

Türkiye’deki termal kaynakların sağlık turizmi üzerindeki etkisinin SWOT analizi ile değerlendirilmiş ve Tablo 4.’te belirtilmiş olan Fırsatlar aşağıda açıklamalı şekilde yer almaktadır.

Madde 1: Ülkemizin termal kaynak bakımından oldukça zengin olması.

Ülkemiz termal kaynak bakımından oldukça zengindir. Sıcaklık değerleri 20°C’nin üzerinde olan yaklaşık 600 adet termal kaynak bulunmaktadır. Türkiye’de termal kaynak sayısının 1300’den fazla olduğu düşünülmektedir (Özşahin ve Kaymaz, 2013).

Madde 2: Ülkemizin bulunmuş olduğu coğrafi konum sayesinde ulaşımın kolay olması.

Ülkemizin özellikle Avrupa ve Asya arasında bir köprü görevi görmesi termal sağlık turizmi ve sağlık turizmi açısından stratejik bir öneme sahiptir.

Madde 3: Ülkemizin sahip olduğu iklim özellikleri avantajının bulunması.

Ülkemiz dört mevsimin de yaşandığı coğrafyalardan biridir. Ülkemizin sahip olduğu iklim koşulları turistlerin ilgisini çekmektedir. İklim koşulları ve iklim yapısı ülkemizin sahip olduğu fırsatlardandır.

Madde 4: Ülkemizde bulunan jeotermal kaynakların içerik bakımından oldukça zengin olması.

Türkiye’de bulunan kaplıcalar eriyik mineraller ve sıcaklık değerleri bakımından termal kür ve uygulamalara uygundur.

Madde 5: Avrupa ülkelerinde yaşayan Türk asıllı vatandaş sayısının yüksek olması nedeniyle termal turizm alanında avantajlı durumda olmamız.

Avrupa’da yaşayan Türk vatandaşlarının termal sağlık turizminde Türkiye’yi çekinmeden tercih etmesi bu alanda sahip olduğumuz fırsatlardandır.

Madde 6: Dünyada küreselleşme ile birlikte ülkemiz termal turizmine gösterilen ilginin artış gösterecek olması.

3.4. Tehditler

Türkiye’deki termal kaynakların sağlık turizmi üzerindeki etkisinin SWOT analizi ile değerlendirilmiş ve Tablo 4.’te belirtilmiş olan Tehditler aşağıda açıklamalı şekilde yer almaktadır.

Madde 1: Ülkemizde bulunan jeotermal kaynakların çoğunun termal turizm hizmeti vermeye hazır olmaması.

Termal kaynakların çevresinde şehirciliğin ve alt yapının az gelişmiş veya gelişmemiş olması sebebi ile jeotermal kaynakların çoğu termal sağlık turizmi hizmeti vermeye hazır değildir.

Madde 2: Komşu ülkelerde yaşanan siyasi sıkıntı ve iç karışıklıklar sebebi ile Türkiye termal turizminin olumsuz etkilenme ihtimalinin olması.

Komşu ülkelerde yaşanan veya yaşanabilecek olası tehditler sebebi ile turistlerin ülkemizi tercih etmesi konusunda tehdit oluşturabilmektedir.

Madde 3: Gelişmiş ülkelerde artan yaşlı nüfus oranı ve bu nedenle artan sağlık çalışanı ihtiyacını karşılamak için ülkemizdeki hekimlerin yurtdışına çıkarak hastaların tedavilerini bulundukları ülkelerde yapması (Durdu, 2014).

Gelişmiş ülkelerde yaşlı nüfus sayısı giderek artmaya başlamıştır. Bu sebeple yaşlı nüfusu fazla olan ülkelerin sağlık çalışanı ihtiyaçları artış göstermektedir. Ülkemizde bulunan sağlık çalışanlarına yurt dışında yaşamının cazip gelmesi ile beraber ülkemizdeki hekim ve diğer sağlık çalışanları diğer ülkelere göç edebilirler. Bu sayede yaşlı nüfus sayısı fazla olan ülkelerde yeterli hekim ve sağlık çalışanı kadrosuna ulaşılması halinde kişiler sağlık turizmi faaliyetlerinde bulunmayarak, tedavilerini kendi ülkeleri içerisinde gerçekleştirmek isteyebileceklerdir. Sonuç olarak sağlık turizmi olumsuz yönde etkilenecektir.

Madde 4: Sağlık Turizmi alanında gerekli hizmet standartlarının belirlenmemiş olması, bu nedenle yaşanabilecek kötü durumlar ve sağlık turizmi açısından ülke imajının zedelenmesi (Durdu, 2014).

Ülkemizde sağlık turizmi hizmeti veren kurum ve kuruluşların sahip olması gereken standart özellik ve niteliklerin net bir şekilde belirlenmemiş olması merdiven altı işletmelerin oluşmasına sebep olmaktadır. Bu ve bunun gibi yerlerde verilen hatalı hizmetler sonucu oluşabilecek kötü durumlar ülke imajımızın olumsuz şekilde etkilenmesine sebep olacaktır.

4. TARTIŞMA

Alan yazın incelendiğinde; çalışmada üzerine çalıştığım konu ile ilişkili çeşitli çalışmalar incelenerek, yapılmış olan bu çalışmalardan elde edilen sonuçlar değerlendirilmiş ve yapmış olduğum çalışma ile karşılaştırılmıştır. Araştırmalar ve sonuçlarına aşağıda değinilmiştir.

Sağlık turizmi, termal kaynaklar, termal turizm ve termal kaynakların sağlık turizmine etkisi hakkında yapılan birtakım çalışmalar şunlardır:

Ağaoğlu, F. O. & Karagöz, N. & Zabun, S., (2019) “Sağlık turizmi uygulamaları ve Türkiye’ye getirilerine ilişkin bir değerlendirme” adlı çalışmalarında, küresel turizm pazarı içerisinde sağlık turizminin payını arttırabilmek için stratejilerin doğru yapılması ve bunun için de sektördeki pazar payı yüksek olan ülkelerin model olarak alınması gerektiğini vurgulamışlardır. Diğer yandan özel sektörün rekabetçi bir şekilde uluslararası piyasada yer almasının devlet desteği ile gerçekleşeceği sonucuna ulaşmıştır. Alanında uzman personellerin istihdam edilmesinin gerekliliği de çalışmanın sonuçlarındandır.

Arıkan G., (2017) “Sağlık turizmi kapsamında termal turizm tüketicilerinin termal turizme yönelik bakış açılarını içeren bir araştırma” çalışması ile hizmet veren işletmelerin tüketici-yönlü kalite hareketini benimsemelerinin ve bu harekete katılımlarının gerekliliğini vurgulamıştır. Ek olarak çalışmada, termal turizm işletmelerinin pazar araştırmasını sürekli hale getirmesi sayesinde tüketici ihtiyaç ve tutumlarını belirleyip, tüketiciler ile uygun ilişkiler kurarak ve bu sayede tüketici profilini tanıyarak tüketici memnuniyet ve sadakatini arttıracaklardır sonucuna ulaşılmıştır. Sunulan hizmet kalitesindeki verimliliğin sağlanmasının önemi ile beraber etkinlik ve yeterliliğin gerekliliğine değinilmiştir.

Biri G., (2021) “Türkiye’nin sağlık turizmi gelirini etkileyen faktörlerin eşbütünleşme analizi” konulu çalışmasında sağlık turizmi geliri üzerinde ulaşım ve konaklama alanında yapılan yatırımlarının kısa dönemde etkili olduğu belirtilmekte ve sağlık turizminde; hizmetin kalitesinin, çeşitliliğinin ve güvenliğinin uzun vadede ön plana çıktığı vurgulanmıştır. Sağlık hizmetleri alanında yapılacak yatırımların, sağlık hizmetleri kalitesini ve sağlık turizmi gelirini artıracak sonucuna ulaşılmıştır. Öte yandan, özel sağlık sektöründeki yatırımların,

kamu sektöründeki yatırımlara oranla sağlık turizmi üzerinde daha etkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Büyük Ö. & Akkuş G., (2022) “Türkiye’de termal turizm: dijital ve sosyal medya üzerinden bir değerlendirme” adlı çalışmalarında basında yer alan; köşe yazısı, araştırma dosyası, röportaj vb. farklı türlerdeki metinler ile desteklemenin termal turizm için uygunluğuna değinilmiştir.

Erhan E. Ş., (2010) “Türkiye’de Termal Turizmin Gelişimi, Termal Turizm Tesislerinin Tasarım Kriterleri (Afyonkarahisar İli Örneği Üzerinden İncelenmesi)” isimli çalışmada bir termal su kaynağının hangi hastalıkların tedavisi için faydalı olacağı tespit edilerek, termal su kaynağının etrafında kurulacak termal tesisin hangi termal birimlere sahip olmasının belirlenmesinde önemli olduğuna değinmiştir. Termal otellerin engelli bireyler için uygun olarak dizayn edilmesi konusuna da değinmiştir. Diğer yandan, termal tesislerin ortam tasarımlarının da önemli olduğunu vurgulamış ve tesislerdeki park, bahçe gibi alanların düzenlenmesinin öneminden bahsetmiştir.

Gül, M. (2015) “ Müşteri temelli marka değerinin yaratılması ve termal turizm amaçlı seyahat eden turistlerin marka algılarının ölçülmesi: balçova örneği” çalışmasında ülkemizin termal turizm sektöründe hak ettiği payı kazanabilmesi için termal tesislerde müşteri temelli marka değerinin artırılması gerektiği sonucuna ulaşmıştır. Bunu yapabilmek için tesislerdeki yöneticilerin tesislerinin marka değerlerini belirlemelerini ve müşterilerin tesis hakkındaki düşüncelerini öğrenmelerinin gerekli olduğunu söylemektedir. Termal tesis yöneticilerine müşterilerine düzenli aralıklarla anket uygulamaları ve anketlerin sonuçlarını değerlendirerek müşteri temelli marka değerini arttırıcı önlemleri almaları önerilmektedir.

Küçükilhan M., (2022) “Termal otellerin mali sorunları ve termal turizmin geleceğine bölgesel bir bakış: Afyonkarahisar ili örneği” isimli makalesinde Türkiye’de genel olarak termal otellerin yeterli düzeyde temsil edilemediğini ve sorunları hakkında gerekli tartışmaların yapılamadığından bahsetmiş ve bu sorunun çözüme kavuşturulması için turizm sektörü içerisinde termal tesislerin kendilerine özel olacak şekilde birlik ya da federasyon oluşturularak temsil edilmesinin faydalı olacağı sonucuna ulaşmıştır.

Yukarıda bahsedilen çalışmaların varmış olduğu sonuçlar; termal kaynaklar, termal turizm, sağlık turizmi ve termal kaynakların sağlık turizmine etkisi konuları hakkında çalışılmış önemli araştırmaların anahtar bulgularını içermektedir. Çalışmalar, bu alanda yapılacak yeni araştırmalar için ayrıntılı bilgi veren önemli bir yere sahiptirler.

5. SONUÇ ve ÖNERİLER

Turizm, insanların yaşadıkları yerden dinlenme, konaklama, yeni yerler, yeni kültürler öğrenme gibi amaçlar ile yaptıkları uzun veya kısa süreli seyahatlerdir. İnsanoğlu turizm faaliyetlerini çok eski zamanlardan beri gerçekleştirmektedir. II. Dünya Savaşı'ndan sonra gelişen ekonomik ve teknolojik faaliyetler sayesinde turizme olan ilgi artmıştır.

Günümüzde turizm yalnızca dinlenme, eğlenme, kültürel geziler olmakla kalmayıp aynı zamanda sağlık hizmeti almak adına, sağlık turizmi faaliyetleri olarak da tercih edilmektedir. Gelişmiş ülkelerdeki bekleme sürelerinin fazla olması, sağlık hizmet ücretlerinin yüksek olması, yaşlı nüfusun yoğunluğu gibi sebeplerden dolayı insanlar hem iyi sağlık hizmeti alabilecekleri hem de dinlenebilecekleri ülkelere seyahat etmeyi tercih etmektedirler. Sağlık turizmi; medikal turizm, yaşlı turizmi, engelli turizmi ve termal turizm olarak dört alt başlığa sahiptir.

Termal turizm, kişilerin jeotermal kaynaklar etrafında kurulmuş termal tesislerde konaklama ve şifalı sulardan yararlanmasıdır. Türkiye'nin sahip olduğu termal kaynak potansiyeli yüksek olmasına rağmen bu potansiyel yeterince iyi kullanılamamaktadır. Türkiye'de termal kaynak çok olmasına rağmen termal tesis sayısı azdır. Tesis sayısını arttırmak amacıyla teşvikler verilmelidir. Bu konuda mevcut sorunların ele alınması, değerlendirilmesi, yetkili kişiler ve kurumlarca incelenip raporlanması ve bu doğrultuda sonuç odaklı çalışmaların yapılması ile Türkiye termal turizm potansiyelini değerlendirebilecek duruma gelecektir. Ülkemiz sahip olduğu jeotermal kaynak potansiyeli açısından oldukça bereketlidir. Ek olarak ülkemizde bulunan termal kaynak suları mineral bakımından bir hayli zengindir. Ülkemizin bulunduğu coğrafi konum ve sunmuş olduğu ulaşım kolaylığı sayesinde sağlık turistleri tarafından tercih edilme oranı yüksektir. Ülkemizin sahip olduğu kültürel altyapı ve doğal güzellikleri sağlık turisti tarafından tercih edilme sebepleri arasındadır. Diğer yandan ülkemizde bulunan gelişmiş teknolojik altyapı, gelişmiş cihazlar ve alanında uzman personel kadrosu sayesinde ülkemiz termal turizmde önemli bir konumda bulunmaktadır. Ayrıca sağlık turizmi ve termal turizm alanında devlet destekli çalışmalar yapılması ülkemizin ilerleyen yıllarda sağlık turizminde ve termal turizmde önemli başarılarla imza almasını sağlayacaktır.

Sağlık turizminin gelişmesi ile birlikte termal turizme olan ilgi de giderek artış göstermektedir. Termal turizm yalnızca hasta bireyler tarafından değil, sağlıklı bireyler tarafından da sağlığı güçlendirici ve destekleyici sağlık aktivitesi olarak tercih edilmektedir. Ülkemiz termal turizminin Avrupa’da yaşayan bireyler tarafından tercih edilmesinin başlıca sebepleri ulaşımın kolay olması ve fiyat avantajlarının bulunmasıdır. Buna karşın termal tesislerde çalışacak kalifiye eleman sayısının hızlı bir şekilde arttırılması gerekmektedir.

Diğer yandan; jeotermal enerji kaynağı bakımından zengin bir ülke olmamıza rağmen termal tesis sayımızın az olması eksik taraflarımızdan biridir. Ülkemizde yaklaşık 1300 jeotermal kaynak bulunmasına rağmen bunlardan yalnızca 229 tanesi termal turizm amaçlı faaliyet göstermektedir. Bu anlamda çalışmalar yapılmaya başlanmalı ve hızla harekete geçilmelidir. Termal tesislerin kurulacağı bölgelerdeki termal kaynaklar için fiziksel ve kimyasal analizler yapılmalıdır. Yapılacak analizlerden elde edilecek veriler ile tıbbi balneolojik değerlendirme raporları oluşturulmalı ve tesisler bu doğrultuda bilimsel amaçlara uygun bir şekilde kurulmalıdır. Termal tesislerde çalışacak gerekli eğitimleri almış elemanlar yetiştirilmelidir. Ayrıca mevcut termal tesisler incelenerek eksiklikleri giderilmelidir. Yaşlı ve engelli sağlık turistlerinin kolaylıkla konaklayabileceği ve onların kullanımı için özel olarak tasarlanmış tesisler inşa edilmelidir. Mevcut termal tesisler düzenli olarak kontrol edilmeli ve yanlış veya eksik uygulamalar tespit edilerek gerekli önlemler alınmalıdır. Ek olarak, reklam ve tanıtım faaliyetlerine yoğunluk verilmeli ve bu anlamda çalışmalar yapılmalıdır. Ülkemiz hem iç turiste hem dış turiste jeotermal kaynaklarının ve termal tesislerinin tanıtılmalıdır. Ülke genelinde kaplıcaların ve termal tesislerin reklam ve tanıtım faaliyetlerine yönelik festivaller ve panayırların düzenlenmesi ülkemiz termal turizmine olacak ilgiyi arttıracaktır. Bu anlamda sosyal medyanın etkilerinin kullanılması, şehir içi ve şehir dışı reklam panolarının aktif kullanılması, turistik bölgelerde broşürlerin dağıtılması ve küçük etkinliklerle termal suların faydalarının aktarılması ülkemiz ekonomisine ve termal turizmine katkı sağlamış olacaktır. Ülkemiz, komşu ülkelerinde yaşanan siyasi sorunlardan uzak durmalı ve bu anlamda güvenilir bir termal turizm destinasyonu olduğunu göstermelidir.

Pazarlama sağlık turizmi faaliyetlerinin başarıya ulaşabilmesi için en önemli unsurlardan biridir. Bu nedenle pazarlama çalışmalarına önem verilmelidir. Özellikle yurt dışında pazarlama çalışmalarına önem verilmesi ve çok yönlü, profesyonel bir yol izlenmesi gerekmektedir (Durdu, 2014).

Termal kaynakların etrafında kurulmuş olan tesisler genel olarak belediyeler ya da özel kurumlar tarafından işletilmektedir. Termal tesislerin, belediyelerin işletmecilik anlayışından çıkarılarak özelleştirilmesi rekabet ortamı oluşturacak ve termal tesislerin gelişiminin sağlanması için önemli bir etken olacaktır. Bu sayede hizmette rekabet ilkesi benimsenecektir. Termal tesisler için herhangi bir ölçütün belirlenmemiş olmaması termal sağlık turizmi alanındaki eksikliklerden birisidir. Bu konuda bakanlıklar ve sektörler arası koordinasyon sorunu giderilmelidir. Tüm termal sağlık kuruluşları aynı standartlarda hizmet sunmalıdır. Bunun denetimi de devlet tarafından görevlendirilecek yetkili kişilerce sağlanmalıdır. Bu koordinasyon sayesinde Türkiye termal turizm alanında başarılı gelişmeler gösterecektir. Ayrıca tedavi amaçlı termal turizm tesislerinde görev almak üzere uzman termal kaplıca hekimlerinin yetiştirilmesi ve istihdamlarının sağlanması önem arz etmektedir.

Termal sağlık turizmi konusunda ulaşılabilen veri ve istatistikler yetersizdir. Bu anlamda istatistik çalışmaları tesisler için yıllara göre tesise gelen turist sayısı, hastalıkları ve çeşitleri, tedavi sonrası iyileşme oranları ve beklentilerinin ne oranda karşılandığı verilerine ulaşılacak anket ve formlar düzenlenmelidir. Elde edilecek veriler termal tesislerde karşılaşılabilecek sorunlara, üretilecek çözüm yollarına ve termal sağlık turizminin nasıl geliştirilebileceğine yol gösterecek en önemli somut kaynaklardır. İstatistiksel bilgilerin ve anket verilerinin düzenli olarak elde edilmesi, sonuçların potansiyel termal sağlık turistleriyle paylaşılması ve başarı istatistiklerinin grafiklerle gösterilmesi tesisin reklam, tanıtım ve tercih edilirliğinde önemli rol oynayacaktır.

Sağlık turizminin gelişimini sağlamak ve termal tesislerin tercih edilebilirliğini arttırmak üzere sağlık turizmi yatırımcılarının yaşadığı bürokratik sorunlar, ruhsat ve tescil işlemleri ve belgelendirme işlemlerinin hızlandırılması sağlanmalıdır. Bu alanda yatırımı arttırmak ve sektörü cazip hale getirebilmek amacıyla çeşitli teşvikler, vergi indirimleri, raporlama hizmetleri gibi destekler verilmelidir. Termal sağlık turizmi alanında ülkeler arasında çoklu ve ikili anlaşmaların yapılması ülkemiz termal sağlık turizmi açısından önemlidir. Buna ek olarak uluslararası seviyede geçerliliği olan sağlık sigortalarının kullanımı yaygınlaştırılmalı ve ülke içinde bu sigortaların geçerliliğinin sağlanması gerekmektedir. Termal sağlık tesislerinde kaliteli hizmet sağlanabilmesi için malpraktis kanunlarının uygulanabilirliğinin denetlenmesi gerekmektedir. Bu sayede hastaların endişe ve korkularına yönelik sorunların giderilmesi sağlanmış olacaktır.

Sonuç olarak ülkemiz termal turizm açısından oldukça yüksek bir potansiyele sahiptir. Bu potansiyelin yüksek verimle kullanılabilmesi için gerekli adımların atılması sağlanmalıdır. Bu konudaki çalışmaların arttırılması ile Türkiye termal turizmde global çapta lider olacak seviyeye gelecektir. Eksikliklerin farkına varılması ve giderilmesi için çeşitli projeler geliştirilmeli ve devlet tarafından teşvik edilmelidir. Mevcut projeler ve çalışmalar devlet kaynakları ile desteklenmelidir. Devletin sektörle iş birliği içinde olması termal turizm sektörünün geleceği için oldukça önemlidir.

KAYNAKLAR

- Ağaoğlu, F. O., Karagöz, N., Zabun, S. (2019). Sağlık Turizmi Uygulamaları ve Türkiye'ye Getirilerine İlişkin Bir Değerlendirme. Cumhuriyet Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, 20(2), 428-450.
- Akalın, B. ve Veranyurt, Ü. (2020). Türk Sağlık Turizmine Fırsatlar ve Tehditler. Hiperlink Eğit. İlet. Yay. San. Tic. ve Ltd. Şti., İstanbul.
- Akdu, U. ve Akdu, S. (2018). Engelli Turizmi: Yasal Düzenlemeler ve Uygulamalar. Gümüşhane Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Elektronik Dergisi, 9(23), 99-123.
- Arı, H. O. (2022). Türkiye'deki Sağlık Turizmi Politikalarının, Sektörel Hedefler Bağlamında Mevcut Durumunun Değerlendirilmesi. Journal of Tourism and Gastronomy Studies, 10(1), 571-588.
- Arıkan, G. (2017). Sağlık Turizmi Kapsamında Termal Turizm Tüketicilerinin Termal Turizme Yönelik Bakış Açılarını İçeren Bir Araştırma. Yüksek Lisans Tezi. T.C. Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Aslanova, K. (2013). Türkiye'de Sağlık Turizmi ve Sağlık Turizmi Hukuku. Avrasya Uluslararası Araştırmalar Dergisi, 2(3), 129-145.
- Aydın, O. (2012). Türkiye'de Alternatif Bir Turizm; Sağlık Turizmi. KMÜ Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi, 14(23), 91-96.
- Bandoğlu, Z. (2015). Türkiye'de kültür turizmi potansiyeli üzerine bir değerlendirme. Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 5(02), 155-168.
- Biri, G. (2021). Türkiye'nin Sağlık Turizmi Gelirini Etkileyen Faktörlerin Eşbütünleşme Analizi. Anadolu Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 22(2), 39-58.

- Bucak, T. ve Özkaya, E. (2013). Çanakkale İlinin Termal Turizm Potansiyeli. Aksaray Üniversitesi İİBF Dergisi, 5(2), 8-23.
- Bulut, A. ve Şengül, H. (2019). Dünyada ve Türkiye’de Sağlık Turizmi. Yönetim, Ekonomi ve Pazarlama Araştırmaları Dergisi, 3(1), 45-62.
- Bülbül, F. (2015). Sağlık Turizminin Türkiye’deki Gelişimi. Yüksek Lisans Tezi. Beykent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Yönetimi Anabilim Dalı Hastane ve Sağlık Kurumları Yönetimi Dalı.
- Büyük, Ö. ve Akkuş, G. (2022). Türkiye’de Termal Turizm: Dijital ve Sosyal Medya Üzerinden Bir Değerlendirme. Aydın Adnan Menderes University Journal of Travel and Tourism Research, 21, 27-60.
- Can, B. (2019). Türkiye ve Dünyada Sağlık Turizmi ve Hastaların Türkiye’yi Tercih Etme Nedenleri: Özel Bir Hastane Örneği. Yüksek Lisans Tezi. T.C. İstanbul Medipol Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Sağlık Yönetimi Anabilim Dalı.
- Cihangir, İ. S. (2017). Jeotermal Kaynakların Termal Turizm Açısından Değerlendirilmesi: ”İlgın”. Uluslararası Batı Asya Turizm Kongresi Bildiriler Kitabı, 197-214.
- Çelik, A. (2009). Sağlık Turizmi Kapsamında Termal İşletmelerde Sağlık Hizmetleri Pazarlaması ve Algılanan Hizmet Kalitesi: Balçova Termal İşletmesinde Bir Uygulama. Yüksek Lisans Tezi. Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı Hastane ve Sağlık Kuruluşları Yönetimi Programı.
- Çetin, O. (2022). Türkiye’nin Sağlık Turizmi Performansının Topsis Yöntemi ile Değerlendirilmesi. Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 12(4).
- Çiftçi, G. (2018). Termal Turizm Girişimciliği Üzerine Bir Araştırma Balıkesir Örneği. Yüksek Lisans Tezi. Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Çoban, B. ve Karakaya Y. E. (2010). Geleceği Planlamada Stratejik Yönetim ve SWOT Analizi: Kavramsal Yaklaşımlar. E-Journal of New World Sciences Academy, 5(4), 343-352.

- Demir, B. (2020). Sağlık Turizmine Dair. Yıldız, A. ve diğerleri, Nobel Bilimsel Eserler Yayınevi, Ankara.
- Doğan, B. B. ve Aslan, A. (2019). Türkiye’de Sağlık Turizminin Mevcut Durumu ve Ülke Ekonomisine Katkıları. Dicle Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 9(18), 391-420.
- Durdu, R. Ş. (2014). Jeotermal Enerjinin Sağlık Turizmindeki Yeri ve Türk Turizmine Olası Katkıları. Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı Hastane İşletmeciliği Bilim Dalı.
- Edinsel, S. ve Adıgüzel, O. (2014). Türkiye’nin Sağlık Turizmi Açısından Son Beş Yıldaki Dünya Ülkeleri İçindeki Konumu ve Gelişmeleri. Çankırı Karatekin Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 4(2), 167-190.
- Erhan, E. Ş. (2010). Türkiye’de Termal Turizmin Gelişimi, Termal Turizm Tesislerinin Tasarım Kriterleri (Afyonkarahisar İli Örneği Üzerinden İncelenmesi). Yüksek Lisans Tezi. Yıldız Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü.
- Erol, Y. (2019). Stratejik Yönetimde Swot Analizi ve Bir İşletmede Uygulanması. Yüksek Lisans Tezi. T.C. İstanbul Kültür Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Gökırmak, H. (2014). Türk Hava Yolları’nın Havacılık Sektöründeki Konumu. Siyaset, Ekonomi ve Yönetim Araştırmaları Dergisi, 2(4), 1-29.
- Gül, M. (2015). Müşteri Temelli Marka Değerinin Yaratılması ve Termal Turizm Amaçlı Seyahat Eden Turistlerin Marka Algılarının Ölçülmesi: Balçova Örneği. Doktora Tezi. Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Gündüz, F. F., Gündüz, S., Yavuz, H. B. (2018). Türkiye’nin Sağlık Turizmi Talebini Etkileyen Faktörlerin Analizi: Çekim Modeli Yaklaşımı. Iğdır Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, (17), 717-740.
- GWİ. (2022). Global Wellness Institute, The global wellness economy: Country rankings, <https://globalwellnessinstitute.org/geography-of-wellness/> (E. Tarihi 09.05.2023).

- Kantar, G. ve Işık, E. (2014). Türkiye’de Sağlık Turizmi. Sağlık Akademisyenleri Dergisi, 1(1), 15-20.
- Kaya, M. ve Keleş, Y. (2022). Şehir Turizmi Kavramından Ne Anlıyoruz? Kurumsal Bir Çözümleme. Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 24(2), 810-822.
- Keleş, H. (2019). Uluslararası Hasta İlişkileri Yöneticilerinin Sağlık Turizmine Bakış Açısı ve Sağlık Turizmi Faaliyetlerinin Değerlendirilmesi. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Medipol Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Kotan, N. (2020). Alternatif Turizm Ürünü Olarak Termal Turizm: Erzurum İli Örneği. Avrasya Turizm Araştırmaları Dergisi, 1(1), 21-31.
- Küçükilhan, M. (2022). Termal Otellerin Mali Sorunları ve Termal Turizmin Geleceğine Bölgesel Bir Bakış: Afyonkarahisar İli Örneği. Türkiye Sağlık Enstitüleri Başkanlığı Dergisi, 5(2), 39-59.
- Maviş, F., Ahıpaşaoğlu, H. S., Kozak N. (2012). Genel Turizm Bilgisi. Anadolu Üniversitesi. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi.
- Örgev, C. ve Gümüş, İ. (2017). Türkiye’de Sağlık Turizmi ve Şehir Hastaneleri. Proceedings Book, 478-489.
- Özbek, T. (1991). Dünya’da ve Türkiye’de Termal Turizmin Önemi. Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi, 2(3), 15-29.
- Özdemir, P., (1999). Türkiye’de İç Turizm. Dokuz Eylül University Faculty of Economics and Administrative Sciences Journal, 14(2), 159-168.
- Özel, U. P. (2017). Türkiye’de Termal Turizmin Önemi ve Ladik-Hamamayağı Kaplıcaları. Ahi Evran Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi, 1(1), 26-31.
- Özkan, M. E. (2019). Sağlık Turizmi Kapsamında Türkiye’nin Medikal Turizm Potansiyeline Yönelik bir Değerlendirme. Turizm Ekonomi ve İşletme Araştırmaları Dergisi, 1(1), 50-64.
- Özkurt, H. (2007). Sağlık Turizmi Tahvilleri. Maliye Dergisi, (152), 121-142.

- Özşahin, E. ve Kaymaz, Ç. K. (2013). Türkiye'nin Termal Su Kaynaklarının Coğrafi Açidan Değerlendirilmesi. Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi, 50, 25-38.
- Öztürk, Y. ve Yazıcıoğlu, İ. (2002). Gelişmekte Olan Ülkeler için Alternatif Turizm Faaliyetleri Üzerine Teorik Bir Çalışma. Ticaret ve Turizm Eğitim Fakültesi Dergisi, 2(10), 183-195.
- Sağlık Hizmetleri Genel Müdürlüğü [SHGM], (2022). Türkiye'de Termal Sağlık Turizmi. <https://shgmturizmdb.saglik.gov.tr/Eklenti/10949/0/07pdf.pdf> (Erişim Tarihi: 23.01.2023).
- Sert, A. N. (2019). Üçüncü Yaş Yerli Turistlerin Seyahat Kısıtları ve Motivasyonları Üzerine Bir Araştırma. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, (42), 200-211.
- Sevim, E. ve Sevim, E. (2019). Medikal Turizm Tercihini Etkileyen Faktörlerin İncelenmesi: Türkiye Örneği. Hacettepe Sağlık İdaresi Dergisi, 22(3), 633-652.
- Sonel, E., Gür, Ş., Eren, T. (2019). Çok Ölçütlü Karar Verme ile Sağlık Turizminde Şehir Seçimi ve Analizi. Uluslararası Global Turizm Araştırmaları Dergisi, 3(1), 28-39.
- Sulku, S. N. (2017). Sağlık Turizminde Türkiye'nin Dünyadaki Yeri ve Potansiyeli. Uluslararası İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, 3(1), 99-133.
- Şahin, Ö. U. ve Şahin, M. (2018). Türkiye'de Sağlık Turizminin Potansiyeli ve Geleceği: Swot Analizi. Journal of Awareness, 3(5), 287-300.
- Şahin, S. K. (2021). Sağlık Turizminin Geliştirilmesinde Sağlık Bakanlıklarının Koordinatör Kuruluşları: Türkiye, Malezya ve Güney Kore Karşılaştırması. Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi, 10(4), 983-992.
- Şak, N. (2021). Sağlık Turizmi ve Ekonomik Büyümede Asimetrik Etkiler: Türkiye Uygulaması. Uluslararası Yönetim İktisat ve İşletme Dergisi, 17(3), 781-799.
- Şengül, H. ve Bulut, A. (2019). Sağlık Turizmi Çerçevesinde Türkiye'de Termal Turizm; Bir SWOT Analizi Çalışması. ESTÜDAM Halk Sağlığı Dergisi, 4(1), 55-70.

- Tengilimoğlu, D. (2013). Sağlık Turizmi. Siyasal Kitabevi, Ankara.
- Terzi, S. (2019). Sağlık Turizminde Uluslararası Hastaların Destinasyon Seçimlerini Etkileyen Faktörler Üzerine Bir Çalışma: Türkiye Örneği. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Medipol Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Tontuş, H. Ö. (2017). Sağlık Turizmi Nedir?. SATURK Yayınları, <https://dosyamerkez.saglik.gov.tr/Eklenti/10944,02pdf.pdf> (Erişim Tarihi: 14.04.23).
- Tütüncü, Ö., Kiremitçi, İ. ve Çalışkan, U. (2011). Sağlık Turizmi, Güvenlik ve Kalite. *Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi*, 22(1), 91-93.
- Uluslararası Sağlık Hizmetleri Anonim Şirketi [USHAŞ], (2024). Sağlık Turizmi Verileri <https://www.ushas.com.tr/saglik-turizmi-verileri/> (Erişim Tarihi: 16.07.2024).
- Üstün, U. ve Uslu, Y. D., (2022). Türkiye'nin Sağlık Turizminde Tercih Edilme Nedenleri Üzerine Bir Çalışma: Medikal Turizm Endeksi. *Avrupa Bilim ve Teknoloji Dergisi*, (33), 344-353.
- Yalçın, B. (2018). Deniz Suyunun SPA-Wellness Turizmi Kapsamında Kullanımı. 4. Ulusal Deniz Turizmi Sempozyumu.
- Yardan, E. D., Dikmetaş, H., Us, N. C., Yabana, B., (2014). Türkiye'de ve Dünya'da Sağlık Turizmi. *Sağlıkta Performans ve Kalite Dergisi*, 8(2), 27-42.
- Yılmaz, S., Sarıaydın, İ., Sönel T. (2020). İngiltere Özelinde Türkiye'nin Sağlık Turizmi Fırsatları. *Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, 7(1), 74-85.
- Zengin, B ve Eker, N.(2016). Sakarya İli Termal Turizm Potansiyelinin Değerlendirilmesi. *Kastamonu Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 13(3), 165-181.